

ORSZÁGOS HIRLAP

Előfizetési ár:
Egész évre 14 frt, fél évre 7 frt, negyedévre 3 frt 50 kr.
Egy hónapra 1 frt 20 kr.
Egyes szám ára helyben 4 kr., vidéken 5 kr.

Főszerkesztő
MIKSZÁTH KÁLMÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VIII. kerület, József-körút 65. szám.
Megjelenik mindennap, hétfőn és ünnepnap után is.

III. év.

Budapest, 1899, hétfő, január 2-án.

2. szám.

Csatazaj.

Tavaly ilyenkor a miniszterelnök a magyar nimbuszról beszélt, amelyet már akkor is csunyán megtépzott az obstrukció. Most már hiába beszélt volna róla, mert az obstrukció szerencsésen foszlányokra tépte ezt a nimbuszt és vele sok egyebet is. És különösen is festett volna, ha ebben a kritikus pillanatban a miniszterelnök még mindig a nimbuszt féltette volna. A diszruhát. Ma már az országnak a bőrére megy a hajza, nem a diszruhájára.

A változott helyzethez simult az ujévi beszédek tónusa. Erősen harcias volt, ha egy picinyke ajtót nyitva is hagyott a békességnek, mert már épen emlegetik, hogy bujdokol valamire ilyen békeszándék. De akár a gróf Tisza István beszéde, akár a miniszterelnök válasza nem abból a szempontból hívja fel a közönség érdeklődését, hogy mennyi hajlandóság mutatkozik bennük a békességre. Hiszen eddig sem privát hajlandóságból akarták a harcot. S amikor megszokás szerint egy kérdésben és egy feleletben lerakták a jövő akció alapköveit, csak természetes, hogy a kompromisszumnál nem időztek soha. Csak épen jelezték a föltételeket, amelyek mellett a megegyezést el tudják képzelni. Ennél kevesebbet nem tehettek, többet pedig már a többség méltósága szempontjából sem kockáztathattak. Annyit azonban a nemzet a kevés szóból is megtudhat, hogy a kor-

mány és a szabadelvű párt nyomban belescap a békét kínáló kezekbe, ha ez pártok és egyének megalázása nélkül történhetik. S ezt egészíti ki talán a miniszterelnök beszédének az a passzusa is, ahol megmondja, hogy a fegyvert csak akkor fogja letenni, ha a szabadelvű párt és különösen az ország sértetlen integritásával teheti. Összevéve elég világosan szólnak a föltételek, de ha összevetjük az ellenzéki táboroknak a mai napon is megismételt követeléseivel, vajmi kicsiny a reménység, hogy azon a nyitva hagyott ajtón csakugyan megjön majd a békesség.

Épen azért fontosabb az ujévi beszédek harciasabb része. Ez látszik az aktuálisabbnak. Kétségtelen, hogy a kormány és a szabadelvű pártnak mihamarabb tennie kell majd valamit, mert a parlamenti tanácskozás a mai anarchiájában tovább meg nem maradhat. S ha ilyen körülmények közt csak természetes volna, hogy a disszidensek összes nyilatkozataiban is sürgetett házszabály-revizió sokkal erélyesebb akcentusokban csendüljön meg a felelős kormányelnök beszédében, mégis másként történt. Sem gróf Tisza István, sem báró Bánffy Dezso nem állították első sorba a házszabályok szigorításának szükségét, sőt inkább határozottan hangsúlyozták, hogy a legszükségesebbnél tovább egy hajszállal sem szabad menni, az esetleges intézkedéseket pedig programba foglalni nem is volna okos, mert a politikai élet hullámlásában minden perc

uj eseményekkel jöhet s az intézkedések csakis ezekből az eseményekből folyhatnak. Hátrább szorul tehát az a szélteben terjesztett híresztelés, mintha a kormány és a többség fontosabb tennivalót nem is látna a házszabályok szigorításánál. Korántsem. Ha jönne olyan perc, amikor az események azt igazolnák, hogy a parlament normális keretekben akarja megvívni csatáit, akkor nyilván semmiféle intézkedés sem mutatkoznék a szemhatáron. Mert csak úgy magánygyönyörűségből aligha nyulna valaki a házszabályok darázs-fészkébe.

Ha azonban az obstrukció tovább is dözsolne, a szükséges intézkedések sem maradhatnak el. Rostába kerülnek a fogyatékos házszabályok s talán lesz egyéb is. Csak épen az nem lesz, amivel az obstrukció a kormány erőszakos hajlamait szereti stigmatizálni. A parlamentet feloszlítani nem fogják. A parlament a maga ellenőrzését ezekben az áldatlan napokban megszakítás nélkül fogja gyakorolhatni, még ha ez az ellenőrzés a mai recepte szerint menne is. Akár törvényt akar csinálni, akár csak botrányokat, módja lesz hozzá a parlamentnek. Sőt bebizonyíthatja azt is, milyen őszinte szívvél csüng a választási törvény egészséges reformján. Mert az ujévi üdvözlések során megerősítést kapott az a hír is, hogy a kormány mielőbb tenni kíván a választási visszaélések lehető korlátozásáról. S ez a megerősítés talán immár el fogja fujni azokat a leheletgyöngédségével szállongó meséket is,

A mamelukok ujéve.

(Saját tudósítókól.)

Az ember, ha képviselő is hozzá, fölkel ma reggel, ámbár valószínűleg a nem képviselő is felkeltek, csak hogy nem olyan érzésekkel. És esetleg alhatik tovább. De a képviselő, ha felébredt, kiderősölte szeméből az álmot s csodálkozva nézte, hogy a világ még mindig fehér (és nem sárga-fekete). Minden úgy van, mint tegnap. Az óra a falon lóg és ketyeg tik-tak, tik-tak. Csodálatos, az óra jár, jár és feltűz mutat. Hohó, mi is van ma? Hát mindenekelőtt ex-lex van. Azaz egy olyan állapot, aminek előidézésében némileg ő is segédkezett, akár ellenzéki, akár kormánypárti. (Ártatlan csak a disszidens — de disszidensről mi nem beszélünk, mert az gróf is, és a gróf delutánig alszik.)

Szóval, a képviselő látja, hogy az óra felület mutat, sietve ugrik ki az ágyból, élvezni az általa okozott állapotokat s végigszűrésolni ennek az új politikának a különös fejleményeit.

Uj év a klubban!

Mily varázslatos! Sietve öltözik, hogy el ne mulasztja a beszédet. Pedig egyebet se csinált egész évben, minthogy csömörölt a beszédektől, hanem azért rohan beszédet hallgatni. A javíthatatlan!

Igaz, hogy más a színtér. S ebben van talán az ingerlő. Egy beszéd — közbeszólások nélkül. Ebben van az új.

Tíz órára megtelt a szabadelvű párti klub. Milyen különös ez a hely nappal! Ezek a képek, ezek a szelvények. S ez a sok mameluk csupa fekete kabátban! Isteneem, mennyi fekete kabát van a világon! S hogy néz ránk ez az öreg Deák arról a falról.

Szemere Attila az első szónok. Miskolczt követi, mint az apja volt, de még sem erősebb tehetség az apjánál. Nem jart a feladat természeténél fogva a dolgok a mélyen, de lucidus fej s valóságos ritkaság ebben az országban, a hol mindenki nyakatekert észjárással dolgozik, az ő világos, egyszerű és vonzó előadása, keresetlen logikája, színes élelensége. Kiváló szónoka lesz a Háznak. Mert ennek a szónoklati iskolának, mely közbevetett mondatokkal, ázbogásra összehavart axiómákkal és ugynevezett dialektikai vattával operál, már lealkonyodott. A szónok az lesz nemsokára nálunk is, akit legkönnyebb megérteni s aki gondolatait olyan formában tudja kilöki agyvelejéből, hogy azok a figyelmet megragadják. Az, akinek fejében megterem valami politikai mag lehet okos ember, de a szónoklat, az a gondolat felöltöztetésének művészete. Aki ezzel a művészettel nem rendelkezik, az nem szónok. Mint ahogy még nem Ybl azért az ember, mert néhány teglaja van.

Szemere feladata egyelőre nem is a politikai volt, programok, tervek megpendítése. (Ez a budai palotában lesz egy félóra múlva.) A helyzet komorságát néhány akkord adja, ez elég. Ily

beszédben csak annyi politikának szabad lenni, hogy a következő politikai beszédeknek kellő hangulatot teremtsen, mint egy operának a nyitány, mely a függöny felvonása előtt is már jelzi, milyen lesz a darab levegője. S ezt Szemere pompásan megoldotta.

Szemere eredetileg még hetek előtt a képviselőházi elnök szónokaként volt kiszemelve, de ő már akkor így szólt:

— Adjatok nekem inkább a pártelnököt!

Nekiadták. (Jószívű emberek a mieink.)

S most már csak az a kérdés, hogy Szemere miért akarta a pártelnököt és nem a házelnököt. Azért-e, mert beszélni akart?

Ez esetben jó orra volt, mert a házelnöki szónok pozíciója üres cím lett. Szónok in partibus infidelium.

Méla, bánatos hurokat megülve választott röviden Podmaniczky s ezzel kisvártatva megindult a hosszú kocsisor fel Budára, a miniszterelnöki palotába.

A hangulat fenn a rózsaszín márványos nagyteremben nem volt derült, ámbár a téli napfény besütött és pajkosan játszadozott az aranyos mitológiai alakokkal az ajtó fölött. A nagyterem majdnem tele volt. Soha sem volt még annyi mameluk ujévkor. E nehéz időben mintegy demonstrálni akarták az egyes képviselők s még a „mezei hadak” se mentek a családjukhoz. Ott láttuk az öreg Tiszát, aki ilyenkor mindig a leányá-

mintha a szabadelvű pártból még valami disszidens raj akarna kiszakadni. Ugy hangzott ugyanis, hogy ez a raj épen a parlament állandó együttmaradását és másrészt a jobb választási biráskodást sürgette volna, némi ellenszerül legalább a bekövetkezett válságnak. Most aztán nyilvánvaló lett, hogy a kormány és a szabadelvű párt valamennyi tagja találkozik mindkét kívánságban, kiszakadásra vagy akár csak lappangó elégtelenségre is, nincsen megfogható ok. S hogy a szabadelvű pártnak ez a föltétlen összetartása, azonfelül pedig a kormányval való együttérzése is ország-világ előtt kifejezést nyert, ez sem utolsó jelentősége a mai üdvözléseknek.

Zárt sorokban állja tehát a szabadelvű tábor az egyesült ellenzék minden tervezett támadását. A mai nagy csatálarma nem téveszti meg. Kis ellenség nagy lármával jár. S ha most még úgy is áll a dolog, hogy lármával lehet ütközefeket eldönteni, ez sem fog örökké tartani. A szabadelvű pártot pedig az ország érdekeinek védelmében biztosan vértel jó szándéka, becsületes kitarása és erős együttérzése. Gyökerei pedig mélyebben nyugosznak, semhogy az ilyen hirtelen forgószél is kicsavarhatná.

A politikai újév.

A magyar politikai élet specialitása a politikai ujesztendő, amely bizonyára kiváloképpen alkalmas nemcsak a pártélet kötelekeinek szorosabbra tevésére, de egyszersmind az egyes pártok általános programjának és időleges terveinek publikálására is. Valamivel intimebb megnyilatkozás ez, mint a parlamenti, de azért mégis jórészt a nagy közönségnek van szánva. Különgösen súlyosabb politikai helyzetekben rendkívül fontos és kívánatos a pártok ilyen általános megnyilatkozása, s hogy a komoly helyzet bázisa az idén sokkal nagyobb mértékben megvan, mint már hosszú idők óta, talán nem kell különösen hangsúlyozni.

Tehát négy pártprogramot hallottunk ma, s az ötödik (az „alkotmányhivéké”) nyilván csak azért maradt el, mert nekik egyelőre nincs kit üdvözölniök. Így csak egymást

üdvözölték, ami ebben az esetben sokkal kevesebb, mintha csak egyiköket üdvözölték volna.

A mai nyilatkozatok közül a legfontosabbakról már szólunk első cikkünkben. Itt (mielőtt leközlőnk a beszédek abban a rendben, ahogy elhangzottak) csak annyit kívánunk kiemelni, hogy az idén sokkal kevesebb újathallottunk, mint akár a legszelcsendesebb esztendőben. Aki politikai meglepetéseket várt az ellenzéki pártoktól, az csalódott. „Rekapituláció”, ez a mai nap jelszava, s így bizvást mondhatjuk, hogy azok a beszédek, amelyek itt következnek, ez alatt a czim alatt köthetők leginkább bokrétaiba: „Kivonatol ismertetése a magyar politika legújabb történetének, különböző pártok szemüvegén át tekintve”. Ha nagy várakozással kezdünk az olvasásba, csalódnunk fogunk. Ha csak annyit várunk, amennyit ez az utóbbi czim ígér, akkor rendkívül érdekes és tanulságos olvasmányt kapunk.

Tudósításaink (amelyek az összes fontosabb beszédek egész terjedelmükben közlik) a következők:

A szabadelvű párt elnökénél.

Ritka lelkesedéssel s impozáns méltósággal folytak le a szabadelvű pártnak ezidei újévi üdvözlései.

A pártkörben már jóval tíz óra előtt rendkívül nagy számban gyülekeztek a képviselők, akiknek nevében Szemere Atila a következő beszéddel üdvözölte báró Podmaniczky Frigyeset, mint a szabadelvű pártkör elnökét.

(Az üdvözölő beszéd.)

Kegyelmes uram! Mélyen tisztelt barátunk! (Halljuk! Halljuk!) Nem könnyű azívvel, nem örömtől elfogult kedéllyel jöttünk össze ma (Igaz! Ugy van!), hogy téged, pártunk becsületben és lelkes hazafiságban megőszült hí zászlótartóját, (Éljenzés) üdvözöljünk az új év első napján. Az aggodalom, amely országiszerte elfogja az igaz hofnak lelkét, nem suhanhat el nyomtalanul feletünk, akiknek kezébe egy ország többiségének bizalma letette a polgárok legszebb, legszentebb jogainak gyakorlását. (Igaz! Ugy van!)

Érezzük, tudjuk, látjuk, hogy az új esztendő miben sem hasonlatos ahhoz, amelyet harmincz év előtt ünnepeltünk: az új életre, az új jövőre, az új ragyogásra ébredt nemzetnek hosszú idők után első vidám, reményteljes újévi ünnepéhez. Mintha a természet örökké építő, örökké romboló körforgása az emberek lelkét is magával ragadta volna!

De csakhamar megnyílt az ajtó s kilépett a kormány, szépen megfésült, kiöltözött miniszterek, Bánffyval az élükön, s a sötét hangulat helyére igazi lelkesedés viharzott fel. Aztán megképződött az a bizonyos „félkaraj”, mely az ilyen alkalmakhoz szükséges, kiállt a két férfi egy lépést előre az el nem lepett téren, az ünnepelt és az ünneplő, s elkezdődött az újévi beszédváltás — mely többé-kevésbé hasonlít a fejedelmek ama szokásához, hogy az egymás egyenruhájában jelennek meg. Itt is úgy volt; Tisza István remek beszédével azt igyekezett elmondani, amit Bánffy hallani szeretett — ugyazólván a Bánffy nézeteit mondta el a maga hatalmas érvével. Konziliánsabb volt és szelidebb egy nuance-szal, mint amilyen ő, sőt simább is volt, valóságos diplomataszerű szöszövekbe burkolta, amit puritán egyenességgel szokott különben kimondani. De azért előadásában markansan kidomborodott a helyzet képe minden oldalról megvilágítva. Látuk az egész nagy daganatot a haza testén s mikor már elrémülünk tőle, akkor jelezte, hogyan kell kifakasztani, elosztani és a sebet be is gyógyítani. A választási törvény revíziója mint meglepetés pattant ki beszédje végefele.

— A béke. Itt a béke! morajlott végig a tömegben.

De csak káprázat az egész. A szegény béke alszik most, mint a medve és bizonyára még a másik oldalára is ráér megfordulni.

Fontosabb volt ennél a házszabályok reví-

Már halljuk a csákányok döngését azokon a falakon, amelyeket három évtized törhetetlen munkája emelt e nemzet erősítésére, hatalmának gyarapítására.

S akik e kétes értékű munkára vállalkoztak, nem idegenek, nem küllelenség zsoldosai, akik rombolnak, hogy diadalt arassanak. A magunk testvérei, ennek a hazának a fia azok, akik reá adták magukat e vállalkozásra, amely, ha sikerülne, egyforma siralom volna a győzőkre és a legyőzöttekre. (Igaz! Ugy van!)

Az alkotmányt megtámadni, hogy aztán megvédélmezhezzük, a parlament tanácskozásait lehetetlenné tenni, hogy aztán rendbehozhassuk (Igaz! Ugy van! Tetszés.), a kormányzati elvet tönkresilányítani, hogy aztán újra felépíthessük (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés.): ez az a háromszoros képtelen jelszó, amely alatt harcra indultak (Igaz! Ugy van!) És amint Brigham Young, a mormonok híres apostola mondja, hogy szektájának hívei épen a legképtelenebb kijelentéseikhez ragaszkodtak a legbuzgóbban: épen úgy történt itt is, hogy parlamentünk számos kiváló alakja mint den gondolkodás, minden kritika nélkül szegődött szolgálatába ezeknek a törekvéseknek.

Hogy miért, annak okait itt nincs helyén kutatni, de jogunk, sőt kötelességünk megmondani, hogy azok, akik e haza alkotmányát veszélybe sodorják, akik a parlament tekintélyét aláássák, tárgyalásait lesüllyesztik, a délamerikai nemzetgyűlések színvonalára (Igaz! Ugy van!), azok e teremben soha sem voltak találhatók, vagy ha igen, ma hiában keresnők őket itt. (Ugy van! Tetszés.)

Mert, mélyen tisztelt barátunk, ki tudná azt jobban, mint te, hogy a mi hazánk alkotmánya nem egy vályogból való kunyhó, hanem egy hatalmas kővár, amelyet nem egy ember, nem is egy nemzedék, de az ivadékok egymásra következő sokasága épített meg észszel, erővel, vérrel. (Ugy van!) Ezt az alkotmányt nem döntheti veszélybe senki, aki annak lényege iránt komoly tisztelettel viseltetik. (Ugy van!) Ezt megdönteni nem, csak elárulni lehet. De hisszük és valljuk, hogy az a magyar még nem született meg, aki alkotmányunknak árulója lehessen. (Ugy van! Tetszés.)

De nagy kérdés — sőt tán nem is kérdés — vajjon hasznára van-e alkotmányunknak az a demonstráció, amely hónapok óta folyik annak bizonyítására, hogy állami jogainknak ez a melegs vára még korántsem tökéletes mű, hogy megalakítói közül senki sem láthatta látnoki szemmel mindazokat az eshetőségeket, amelyek egy állam életében előfordulhatnak; nem különösen azt, hogy eljöhet az idő, midőn e fogyatékoságok benn az országban fogják a legbonyodalmasabb helyzeteket előidézni. (Igaz! Ugy van!)

Alkotmányunk egyik sarkalatos tétele, hogy országunkban törvényt csak a parlament, illetőleg annak többsége hozhat, de vajjon előrelátható-e valaki azt, hogy összesen husz törvényhozó elszánt akarata kell hozzá, hogy ez országban soha semmiféle törvény ne alkothassék? Előrelát-

nál szokott ünnepelni, ott volt Széll Kálmán, Berzeviczy Albert, Hegedüs Sándor, még az öreg Jókai is eljött, — sőt a betegek is felvándorogtak, annak jelképezésül, hogy a párt szilárd és törhetetlen. Sokan, akik személyesen nem jöhettek el, (mert például Radó Kálmán) sürgönyben üdvözöltek.

A kedélyhangulat mégis sötét volt. Hiszen minden a levegőben lóg. Talán utóljára vagyunk itt qua párti. Talán utóljára látjuk itt Bánffy, mint miniszterelnököt . . . Talán a palotát is utóljára látjuk — mert az is menőben van.

A kézzorítások talán melegebbek voltak, mint máskor; akiket a balsors összevert, jobban simulnak egymáshoz, de a magánratulációk és a szokott újévi élczek nem voltak olyan vidámak, sőt sok sóhajtást lehetett hallani az öreg uraktól.

— Ily helyzetben se voltunk még.

— Rossz esztendőt hagytunk a hátunk mögött. (Ezek voltak a vigasztalóbb megjegyzések.)

— Eh boldonság — vigasztalta az embereket Jókai. — Ne legyetek annyira elszontyolodva. Hiszen nem olyan nagy a baj. Három képviselőtársatokon fordul meg, hogy újra visszaálljon az alkotmányunk. A Rakovszky Istvánon, Polónyin és Horánszky Nándoron. Ő rajtuk áll. Hiszen voltunk mi már rosszabb helyzetben is. — Ez csak nem rossz helyzet.

— De hiszen — rázta a fejét Demkó Pál — rosszul fekszenek a kártyák Móricz hátyán.

ziójának mai szellőztetése. A házszabályok revíziójának kérdése a közel jövő egyik legkellemlenebb pontjának mutatkozott a pártban. Mert minden kérdésben egyetértének azok, akik vezérüket az ex-lexbe kísérték, csak a házszabályok revíziójába nem. Tisza István erősen akarja a revíziót, Bánffy is akarja, de talán nem olyan erősen, mint Tisza István, Hegedüs is akarja, de nem olyan erősen, mint Bánffy és Széll is akarja, de kevésbé, mint Hegedüs. Szóval, a házszabályok revíziója volt az egyetlen kátyus hely, ahol a szekér feldőlhet. Általában e kérdés körül van a legtöbb skrupulózitás és a legtöbb nuance. Mert alapjában még a disszidensek is mind a házszabályok revízióját hangsúlyozták, csakhogy eltérnek az időre, módra és sorrendre nézve.

Tisza István mai beszéde e tekintetben hozott egy nagy könnyebbülést, mert egy oly szerencsésen választott álláspontra helyezkedett, mely az előleges nyugtalanságokat és az idegességet egyelőre megszünteti.

E pompás beszédet, mely egy essay tömörségével és plasztikájával emelte ki a helyzetet és egy államférfi finomságával nyújtott tájékozást a kibontakozásra, zajos éljenzéssel fogadta a párt s aztán Bánffy válaszolt mély csöndben. Beszédje, mint rendezen szokás, parafrázisa volt az üdvözölő beszédnek, — a Tisza István ruházata.

hátta-e, hogy mindenféle alkotmányos feleltatásához nem az a főkérdés, hogy szavak legyenek, akik megadják, de hogy akadjanak beszéd, aki megtagadja? (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés.) Ez pedig a mai helyzet képe. (Ugy van!) De bármiként vizsgáljuk az okokat, öntudatosan elmondhatjuk magunkról, hogy e helyzet előidézésében mi nem vagyunk vétkesek és a szabadelvű pártot a vádnak még árnyéka sem érheti. (Élénk helyeslés.) Minden törvényjavaslati opt feküdt idején a Ház asztalán. (Igaz! Ugy van!) A tanácskozások rendjén, hangján csorhat nem ejtettünk soha (Igaz! Ugy van!); készek voltunk az üléseket tetszés szerint meghosszabbítani (Élénk felkiáltások: Igaz! Ugy van!), hogy mozdul és alkalmat nyújtsunk a tárgyalások alaposabb megvitatására. (Ugy van!)

Még tovább mentünk! Heteken, hónapokon át türtük a granusitások, a ragalmak, a sértegetések özönét (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés); türtük olyan mértékben, amely talán túl is haladja az egyes ember hékétürésének mértékét; de megtettük, mért éreztük, hogy vannak magasabb hazafiai kötelességek, amelyek feket parancsolnak az egrényi indulatokra; s ha majd idők múlva előlissák a parlamenti válság történetét, el fogja ismerni mindenki, hogy nem volt még párt, amely igazsága és hatalma tudatában nemesebb nyugalommal viselte volna el az igaztalan és jogosulatlan támadásokat, mint a mi szabadelvű pártunk. (Élénk tetszés és helyeslés.) Elvisele még akkor is, midőn e támadások azoktól eredtek, akikkel tegnap még egy csatasorban küzdött (Ugy van!): azoktól, akiknek nagy része arra sóha sem tartotta méltónak e pártot, hogy annak hefeletében tevékeny részt vegyen (Ugy van!), értekezletein szavát fölemelje (Igaz! Ugy van!), de akik azonnal megragadták az alkalmat a kilépésre, midőn a párt enbibáján kívül egy komplikáltabb akció terére sodortatott. (Igaz! Ugy van!)

Önámítás volna azt mondani, hogy könnyű szívvel láttuk barátaink ez eltávozását. (Ugy van!) Nehéz volna elpalástolni afelett való csudálkozásunkat, hogy milyen gyorsan, minden átmenet nélkül ment végbe a baráthól ellenséggé való átalakulás: de viszont erőt adott az a tudat, hogy imáron nem maradt e pártban senki, aki el ne volna tökéltve törhetetelentől tovább haladni azon az uton, amelyet élénk szab hazafiai kötelesség. (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés.) és amelynek végzélja: tiszteletet szerezni alkotmányunk ama sarkalatos tételének, hogy az ország ügyeinek intézésében a döntő szó a többséget illeti meg. Ezt a jogot mi nem önmagunkból merítjük, gben nem a saját akarattunk igazgat, de az a mandátum, amelyet az ország sok százezzer választója a mi kezünkbe tett le (Igaz! Ugy van!) és amelyet kötelességünknek tartunk visszaadni, mihelyt okunk van feltenni, hogy megszűnt a politikai összhang köztünk és küldőink között. (Élénk tetszés és helyeslés.) Addig azonban egy tapodtat sem tágitunk arról a pontról, amelynek megvédelmezésére megbízatásunk, meggyőződésünk, politikai

Csak hogy mélyebben nézve e beszédbe, nem tagadhatni, hogy voltak abban helyek, melyek arra mutatnak, hogy Bánffy, bár nem művésze a szórakásnak, egy veseszületett genivel bír a politikára: ez több a tudásnál is. Azon szerencsés forma, melybe keménységét akkép burkolja be, mintha engedékenységre szánta volna el magát, egy Beaconsfieldnek is becsületére válna. Amiről ő azt mondja, hogy „az a békefeltételek megállapítása“, az a legügyesebb szónoki griff. Egy békegalamboska, puskaporról megtöltve.

Az utolsó szavak amellett, hogy lendületesek, szépek, férfiasak és hazafiasak voltak, egyszerűs mind jellemzik Bánffy államférfiai egyéniségét.

„Itt fogok állni, és le nem teszem a fegyvert addig, míg le nem tehetem úgy, hogy ezzel a haza érdekeit feláldozzam!“

... Kár volna, ha ezeket a nemes szavakat a sírkőreére kellene ráírni, megérdemelné, hogy a győzelmet kivívott fegyvereire vésethesse.

A képviselők zajos éljenzéssel oszlottak szét s miután megtalálták a beszédekből a kivezető utat, most már az képezte a főgondjukat, hogy a teikabátjukat is megtalálják.

És most már hova?

Elnök nincs. Pedig taraly az elnök pompás villásreggeli találatot nekik ilyenkor.

Mondta is valaki a lépcsőn lefelémenet, elmenve kinn a lépcsőházban szivarozgató Beniczky Ferencz mellett:

— Ez a Szilágyi néha mégis hiányzik nekünk.

elvéink köteleznek. (Zajos helyeslés.) A bejelentett obstrukció bennünket ép oly kevéssé féltel meg, mint a be nem jelentett és azért mégis már négy hónap óta tartó obstrukció. (Igaz! Ugy van!) Napról-napra látjuk mellettünk megmutatkozni az ország igazi közvéleményét, (Igaz! Ugy van!) amely erőt, bizalmat nyújt nekünk a jövő küzdelmeire; és ha az ambíciójüket fékezni nem bíró ellenfelek szemrehányásképp emlílik fel, hogy immár harmincz éve tartja e párt kezében a hatalmat és ideje, hogy másnak engedje azt át, teljesen jogos büszkeséggel kérdezhettük, vajjon van-e joga ez országnak panaszkodni e harminczéves uralom ellen? (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés.) Van-e oka változás után esseni, s vajjon ez ország életműködésének, erőforrásainak nem becsületes, szakavatolt, önzetlen intézője, vezetője volt-e a szabadelvű párt mindenkoron? (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés.) És ha a támadások, bántalmak közepette társaink némelyikében talán aggodalmak támadnának az iránt, vajjon helyes-e az út, amelyen halad, vajjon a pártfegyelem rideg hangja nem hamis irányba tereli-e, és az érdekek, amelyeknek kiküzdésére törekszik, valóban igazi érdekei-e a hazának, annak én valóban nem adhatok jobb tanácsot, mint azt, hogy tekintsenek reád, tisztelt barátunk és elnökünk (Élénk éljenzés.) Reád, aki ötven év előtt kardot is kötöttél annak a mi közös ideálunknak a védelmére, amelyet a nemzet szabadságának hívnak (Lelkes éljenzés.), reád, aki e hazafiai kötelesség teljesítéséért láncokban szenvedtél, (Lelkes éljenzés.) aki átélte történelmünknek leg-sötétebb korszakát és aki közel negyven év óta, harát és ellenség osztatlan tiszteletétől környezve (Igaz! Ugy van!) vezérszerepet visesz politikai életünkben. (Hosszas, lelkes éljenzés.) Amíg az a zászló a te kezében van, amíg soraink élén te haladsz, addig ne öhredjen fel a kétség senkiben sem, addig nyugodtak lehetünk felőle, hogy a nemzet valódi érdekeinek útjáról nem térünk le egy vonalnyira sem. (Hosszas tartó zajos tetszés, helyeslés és éljenzés.)

Reméljük, hogy az új esztendőnek csak első napja leand zótét és a láthatár mihamar kiderül; reméljük, hogy az a hatalmas erő, amelynek neve hazaszeretet, egyező forraszt nemsokára mindannyiunkat, kiket a politika napi küzdelmei szétzavartak. (Élénk tetszés.) Kívánjuk ezt mindenkefelett a hazának, kívánjuk magunknak és neked, mélyen tisztelt barátunk, (Lelkes éljenzés.) azzal a hő öhajtsákkal, hogy ezt a hazát, amelyért ifju korodban küzdöttél, szenvedtél, férsikorodban szorgalmasan és eredményesen munkálkodtál (Igaz! Ugy van!) ne lásd most, agg korodra, a meddő pártoskodás sivár mezejévé válni. (Élénk tetszés és éljenzés.) Az Isten sokáig éltesen! (Szünni nem akaró lelkes éljenzés.)

(Podmaniczky válasza.)

Báró Podmaniczky Frigyes pártelnök nagy megnatottsággal válaszolt:

Tisztelt barátaim! tisztelt elvtársaim és képviselőtársaim!

Az imént elhangzott, mondhatom fenséges szavak, mély visszhangra találtak lelkünkben, ép oly visszhangra az én elaggott lelkemben, mint találtak erős visszhangra a ti ifju kebleteikben. (Ugy van!) Igaza van a mi barátunknak, midőn azt mondja, hogy a meggyőződés bátorsága mellett lehet szenvedni. De képzeljétek azt, ifju barátaim, hogy egy embernek, aki, mint az imént felemeltette tisztelt barátom, évek hosszú során harczolt egy eszméért, aki örömtől rezeső lélekkel látta, hogy az, amit ő ifju korában álmódott, hogy az valósággá vált, aki leborul e nemzet előtt, amely harmincz évi munkálkodással oly jó állapotba hozta a hazát a miybenben sohasem volt, (Ugy van!) mikor elérkezik azon pillanat, melyet épen azok, akik alkotmányunk ellen most harcolnak, mindig emlegetnek, mikor önállóságunk, mikor a magyar nemzet alkotmányos léte kidomborodhatott volna és valóban irányt szabhatott volna a monarchiának, és épen ezt a pillanatot választják ki arra, hogy ezt az alkotmányt lábbal tapossák. (Zajos felkiáltások: Igaz! Ugy van!) egy embernek, aki évekig amaga szerény tehel-ségéhez képest folytonosan küzdött a haza javáért és végtére látja azt, hogy mikor megvalósulása közeledik már annak az ideálnak, amelyet ő ki-nézett élete céljául, akkor honfiak, nem külellenségek, hanem magyarok teszik tönkre azt, amit mi oly nehezen kivívtunk: — ez az ilyen öreg embernek, mint én, mérhetelelen fájdalomt okoz. (Élénk tetszés.) Én nem értem azt, én nem tudom sefogni azt, hogy hogyan lehet valaki ilyen eszméktől, ilyen meggyőződéstől, ilyen — hogy más kifejezést ne használjak (Egy hang: Hazaárulás!) ... Nem akarok ily kifejezést, amelyet ellenünk használnak, mások ellen használni. (Tetszés.) Mondom, nem értem, hogy valaki ilyen eszméktől lelkesüljön, hogy hónapokig ne legyen képes észre térni és ne legyen képes állítani azt, hogy mi nem rossz-

szát, hanem csak a javát akarjuk e hazának. (Igaz! Ugy van!)

Én nagyon köszönöm szíves szavaidat, nagyon köszönöm mindazon jó kívánságokat, amelyeket elvtársaim és képviselőtársaim rokonszenves tüntetése is kifejezett; és én, mint annyiszor, úgy most sem mondhatok mást, és nem fogadhatok mást, mint azt, hogy mindaddig, amíg ez a zászló az én kezemben van, (Élénk éljenzés) én nem fogok hátrálni soha. (Élénk tetszés és éljenzés.) Nem hátráltam sokkal veszélyesebb, sokkal szomorubb és sokkal nehezebb viszonyok közt, mint a mostaniak. (Élénk éljenzés.) Eljétek, édes barátaim, éljen az egységes szabadelvű párt, éljén a kormány, éljen a haza. (Élénk éljenzés.)

A miniszterelnöknél.

Ezután felhajtattak a párttagok a budai várba, a miniszterelnökségi palota elé, melynek díszes nagytermét a gyülekezők teljesen megtöltötték. Csakhamar felharsogó lelkes éljenzés hirdette báró Bánffy Dezső miniszterelnök belépését, aki a kormány összes tagjaival megjelent. Ott voltak: báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, Lukács László pénzügyminiszter, Perczel Dezső belügyminiszter, dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Erdély Sándor igazságügy-miniszter, báró Dániel Ernő kereskedelemügyi miniszter, dr. Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter és Cseh Ervin horvát miniszter. Az éljenzés, amely a kormányt fogadta, perczekig tartott.

Kevés vártatva a miniszterek körül képződött félkörből előrelépett gróf Tisza István s feszült figyelem közt a következő beszéddel üdvözölte a miniszterelnököt:

(Tisza üdvözlő beszéde.)

Tisztelt barátom! Midőn megjelenünk előtted, hogy neked és munkatársaidnak átadjuk az évforduló alkalmából szívvel jött üdvözlésünket, nem zárkozhatom el a helyzet komolyságának henyomása alól. Komolynak nevezem a helyzetet, mert hiszen nem kicsinyelhetjük azon anomáliának súlyát, miszerint a magyar állam költségvetés vagy költségvetési felhatalmazás nélkül lépte át az újév küszöbét s azon súlyos felelősség nehezedik reátok, hogy ily körülmények között saját felelősségekre tegyék meg azt, amit az ország érdeke elkerülhetetlenül parancsol. De azért, ha súlyos is a helyzet, nem szabad tulságba mennünk annak megítélésében, mert hiszen az alkotmányos életnek igaz, mélyreható komoly krízisével nem állunk szemben. (Ugy van!) Hiszen itt a törvényalkotásra, az ország sorsának intézésére hivatott illetékes faktorok között konfliktus nem fordult elő (Ugy van!); az illetékes faktorok akarata közt megvan a teljes összhang s csakis technikai körülmények akadályozták meg ezt az összhangot abban, hogy idejekorán a törvényalkotás formái között nyilvánuljon (Élénk helyeslés.), a törvényalkotás a komoly akarat meg volt és meg van; az animus legem ferendi hatja át a képviselőház többségét ma is, és ez akarat érvényesítésére, az akarat útjában álló akadályok leküzdésére törekedni kell e többségnek, küzdeni is akar e többség parlamentaris küzdelem útján alkotmányos eszközökkel a jövőben is. (Igaz! Ugy van!) És, tisztelt barátaim, hogy ez a helyzet ne legyen alkotmányellenes, az egyenesen attól függ, hogy e parlamenti küzdelemben szünet be ne álljon. A parlamenti felügyelet, a parlamenti ellenőrzés fenn kell hogy maradjon (Élénk helyeslés) és a törvényalkotásra irányult komoly törekvésnek a parlamentben minden akadálytalan szemben a jövőben is meg kell nyilvánulnia. (Élénk helyeslés.)

És ha ez meg lesz — amint bizonyára meg is lesz — nem félek én attól, hogy e helyzetet hamis színekben lehessen az ország közvéleménye előtt feltüntetni. (Igaz! Ugy van!) Hiszen nagyon jól látja, tisztán látja ez ország közvéleménye azt a harczot, mondjuk azt a hajsztát, amely hónapok óta folyik, amelynek eredményével ma állunk szemben. Tisztában lehet mindenki azzal, hogy kit mennyiben terhel e beállott helyzetben a felelősség. Én nem is fogok erről tovább beszélni. Mert hiszen frívól és hiábavaló dolgoknak tartom a felelősségnek áttolását egyikünkéről a másikára. (Igaz! Ugy van!) mindenkire rekesik a felelősség

tetteiért és mulasztásaiért (Igaz! Ugy van! nem kérdés, hogy vállalja-e vagy nem vállalja, azt vizsgálni kell. (Zajos tetszés és helyeslés.)

Hanem egy dologra talán mégis figyelmeztethetjük azokat, kik tovább is folytatni akarják a küzdelmet. Mi okozta ezt az abnormis helyzetet. Az, hogy a törvények idejekorán létre nem jöhettek. Mi a kint ebből az állapotból? A törvények mielőbbi megalkotása. (Igaz! Ugy van!) Ki akarja ez állapot megszüntetését? Az, aki a törvények megalkotására törekszik. (Élénk tetszés és éljenzés.) És ki akarja ezt meggátolni, és ki akarja a rendes kerékvágásból kikökönt szekeret továbbra is abnormis uton tartani? Az, aki továbbra is akadályozza a törvények megalkotását. (Igaz! Ugy van!) A tiszta, egyszerű igazság ez, tisztelt barátaim, amelyet semmiféle frázis, semmiféle dialektika el nem magyarázhat. És hiába állanak elő azok, akik felgyújtották a házat, hiába verik azok félre a harangot, ezzel ebben az országban senkit megévesztetni nem lehet. (Ugy van!)

De nem szabad az ország közveleményét más irányban sem megévesztetni, nem szabad, hogy az úgynevezett ex-lex állapot feletti lármá elterelje az ország figyelmét, elterelje mindnyájunk figyelmét attól a sokkal nagyobb bajtól, attól a sokkal komolyabb veszélytől, amelyet egész parlamentárizmusunk elfajulása rejt méhében. (Ugy van)

Tisztelt barátaim! A ki figyelemmel kíséri az események folyását, régóta láthatta e bajnak fejlődését ez országban és nem lehet meg senkit, a nyitra tartja szemét, hogy ez a rég lappangó baj most egyszerre ily elementáris erővel tudott kitörni. (Igaz! Ugy van!) De ha megszoktuk is némileg e baj tüneteit; ne kicsinyeljük annak mélyreható kihatását az ország viszonyaira.

Hiszen, tisztelt barátaim, nekünk magyaroknak fizikai erőnk csekély azon nagy feladatokhoz, amelyeket az isteni gondviselés s a világtörténelem vaslogikája rótt e nemzetre. (Ugy van!) Nekünk erkölcsi eszközökre, erkölcsi tőkére, tekintélyre, politikai belátásra (Ugy van!), akcióképességünkbe vetett hitre van szükségünk, ha meg akarjuk állni helyünket. (Élénk helyeslés.) És azon 30 esztendő lefolyása alatt, melyet a magyar nemzet zavartalan alkotmányos élete tölt be, ez az erkölcsi tőke szüntelen gyarapodásban volt (Ugy van!), úgy, hogy midőn a közelmúltban oly mélyreható bonyodalmak támadtak e monarchia másik államában, amelyek komoly aggodalmakat támasztottak barátainkban és reményeket ellenségeinkben, akkor egyszerre általánossá vált a meggyőződés itt benn és kint az ország határain kívül, hogy ennek a monarchiának biztos alapját, biztos gerinczetét a magyar nemzet képezheti. (Ugy van!)

Pedig, tisztelt barátaim, e monarchiának fennállása, hozzáteszem fennállása, mint tisztelet-től környezett akcióképes, hatalmas nagyhatalomságnak (Ugy van!) Európa érdekét képező és életkérdés a magyar nemzetre (Ugy van!), úgy, hogy saját sorsunk szempontjából és azon megítélés szempontjából, melylyel a magyar nemzet Európában találkozni fog, döntő fontosságú kérdés az, fennmaradjon-e a hit, fennmaradjon-e a bizalom, hogy a magyar nemzet a monarchiát nemcsak fenn akarja tartani, de fenn is tudja tartani, fenn is képes tartani. (Ugy van! Élénk helyeslés.)

Hát ily viszonyok között megdöbbenve kérdezhetjük azt, hogy most kellett-e ezen parlamenti helyzetet kifejlődésre hozni. (Ugy van!) Most egy nagy politikai szituáció küszöbén, most, midőn harmincz évi áldozatkész, nehéz munka eredménye érett gyümölcseként hullana a magyar nemzet ölébe? (Ugy van!)

Hát nem látják-e azok az urak, akik e bajokat könnyelműen s a szenvedélyektől elragadva felidéztek, nem látják-e azt az iszonyu kárt, amelyet e nemzetnek máris okoztak. (Ugy van!) Nem is beszélnek a nemzetgazdasági kártól, azt érezzük és viseljük mindnyájan. De nézzék meg a nemzetiségek mozgolódását az országban (Ugy van!) Hallgassák csak meg ellenségeink gonykaczeit; nézzék meg a megdöbbenést szövetségeseinknél, akik egyszerre azt látják, hogy csalogás volt,

illúzió volt a magyar nemzetbe vetett bizalom. (Ugy van!) Én nem értem, hogy ha mindezeket fontolóra vesszük, ne a megszegyenülés, ne a hazafini bánat és a hazafini elkeseredés hangján kelljen e dolgokról még beszélni? És nem látják-e azok az urak azon továbbmenő borzasztó veszélyeket, melyeket e helyzet rejt méhében? Hiszen ki állhat jót a jövőért? Az isteni gondviselés utjai kikutathatatlanok. Ki áll jót róla, hogy nem áll-e be bármely pillanatban oly szituáció, amelyben a nemzetnek egész erélyére, egész akcióképességére van szüksége. Minő borzasztó következményekkel járna az, ha egy ilyen pillanat ebben a lehetetlen anarchiában találna a magyar nemzet alkotmányos szervezetét. Tisztelt barátaim! Damokles kardja ez a magyar nemzet legdrágább kincsei felett, minden felett, ami szent előttünk és én azt hiszem, hogy a mai politikai helyzet legelső feladatát ezen bajok alapos, gyökeres szanalásának kell képeznie. (Ugy van! Helyeslés.) Kötelessége ez pártkülönbség nélkül minden jó hazafinak. (Igaz! Ugy van!) De leginkább kötelesség ez miránk nézve, (Ugy van!) többségre nézve, mert hiszen mi a nemzetből nemcsak jogokat, hanem kötelességeket is kaptunk; minket azzal a parancssal küldött a nemzet az ország hazába, hogy azt a politikát, melyet helyesnek tartunk, érvényre emeljük, (Igaz! Ugy van!)

Hogy minő eszközökkel jussunk el a célhoz, arról nemcsak mi nem nyilatkozhatunk, de tőled sem kérünk nyilatkozatot, mert hiszen az eszközöknek a pillanat változó konzekvenciáihoz kell alkalmazkodniok. (Ugy van!) De azt hiszem az eszközöket illetően is két általános szempontot emelhetünk ki. Az egyik az, hogy meg kell ragadni minden alkotmányos fegyvert és eszközt, mi e cél elérésére feltétlenül szükséges, de egy hájszállal sem többet, mint ami arra elkerülhetetlenül szükséges. (Ugy van!) A másik az, hogy, ha kell, küzdenünk kell a célért magunkban is, méltóságtejes, törvénytiszteelő, de esüggedést nem ismerő, szívós küzdelemmel, (Ugy van!) de, ha nyílnék rá alkalom, hogy ezen kérdések közmegegyezésre békés uton intéztessenek el; ezt az alkalmat hazafini örömmel kellene megragadni. (Élénk tetszés és helyeslés.) És itt, azt hiszem, bátran kimondhatom, hogy nincs senki ebben a teremben, aki, ha egy ilyen kijelentés objektív előfeltételei megválnának, bármilyen kicsinyes szempontokról, bármilyen mellékes tekintetektől e kiegyenlítésnek utját állaná. (Élénk helyeslés. Igaz! Ugy van!)

De hogy e kiegyenlítés valóban szanalja a helyzetet, hogy az valóban megnyugvást idézzon elő s egy jobb jövőnek képezze alapját, annak előfeltételét képezi, hogy az egyénekre és pártokra nézve megalázódással ne járjon (Ugy van!) hogy az egyének és pártok jogos önértetét intacte tartsa fenn (Igaz! Ugy van!) és másodszor, hogy ne csak a pillanat nehézségeiből képezzen kibontakozást. (Zajos tetszés és helyeslés!) Mert hiszen, ha expedienst találunk, amelylyel keresztülbotorkázhatunk a pillanat nehézségein, de fennhagyjuk azt a Damokles-kardot, amelyet az imént említettem, nem javítottuk, de elrontottuk a helyzetet. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés!) A megoldásnak megnyugvást kell hozni minden téren, ki kell huznia mindazon mérgező anyagot, amely a helyzet elfajulására vezet. (Ugy van!) Annak tehát biztosítania kell a parlament méltóságát, rendjét és munkaképességét, de egyruttai biztosítania kell a lehetőség korlátai között a választások rendjét és tisztességét is (Élénk helyeslés.)

Tisztelt barátaim! Hogy találunk e ily módot a megoldásra, ki tudná azt má megmondani. Mi csak azzal a szilárd elhatározással nézhetünk a bizonytalan jövőbe, hogy bármint alakuljanak annak esélyei, teljesíteni fogjuk kötelességünket. (Élénk helyeslés.)

Neked, mélyen tisztelt barátunk, a múltban nehéz viszonyok között teljesített kötelesség s a haza ügye körül szerzett érdemek lélekemelő tudata adhat erőt e küzdelemben (Hosszas, élénk tetszés, helyeslés és éljenzés). Ez a tudat vértessen fel téged azon fektelen támadásokkal szemben is, melyekkel ellenségeid vad kétségbeesése fordul feléd. (Ugy van!) A méltatlan vád visszahull a

vádoló fejére, annál súlyosabban, mennél méltatlanabb (Tetszés) és barátainak tiszteletét, ragaszkodását, szeretetét irántad csak melegebbé teheti. (Élénk helyeslés és éljenzés.)

Ezekről az érzelmeiktől áthatva jöttünk most hozzád, hogy erőt, kitartást, egészséget kívánunk neked és Isten áldását kérjük mindnyájunk közös küzdelmére. Áldjon meg téged a jó Isten, adjon neked és az országnak egy boldog ujesztendőt! (Meg-megújuló élénk tetszés, éljenzés és taps.)

(A miniszterelnök válasza.)

Erre báró Bánffy Dezső miniszterelnök a következőképp válaszolt:

Kedves barátaim! A tisztelt szónok ur beszédének végén azon óhajának adott kifejezést, hogy Isten adjon nekünk mindnyájunknak és az országnak egy boldog új esztendőt. (Halljuk! Halljuk!) Kétségtelen, hogy ma, azon nehéz körülmények között, amelyekben vagyunk, egy ilyen jókívánság, ha érvényesülhetne, a legjobb volna. A legjobb volna nekünk, akik első sorban vagyunk hivatra a közügyek élén állani; jó volna nektek, akik ezen törekvésünkben és munkálkodásunkban minket támogattok és mindenekfelett jó volna — hisz erre van első sorban szükség — magának az országnak. (Élénk helyeslés.) A tisztelt szónok ur, nem kétem, elmondott szavaiban a pártnak és a ti érzelmeiteket, eszmemeneteket és gondolataitokat, és, mondjuk, ez idő szerint, a legközelebbi pillanatban követendő politikai programotokat fejtette ki. (Igaz! Ugy van!) Én ezt az első betűtől az utolsóig magamvá teszem. (Élénk éljenzés.) Azon fekete színnel rajzolt képre való tekintettel, amelyet előttünk feltárt, a helyzet komolyságára való figyelemmel meg kell, hogy szívleljük azon hangokat, amelyeket a helyzet tisztázása érdekében mondott; midőn ezen fekete színnel ecsetelt helyzetre való tekintettel itt állok én, aki szorosan véve, úgy hiszem, jogtalanul, igazságtalanul és méltánytalanul (Igaz! Ugy van!) hónapok óta kiállított céltábla vagyok, hogy összekötött kezekkel türjem a sértéseket, a támadást és a jogosulatlan vádakát kétszeresen kell, hogy gondolkodásban jegyek, sokkal inkább, mint ti, hogy vajjon e helyzet előidézésében az én subjektív botlásaim, tévedéseim és hibáim mennyiben játszanak szerepet? (Halljuk! Halljuk!) De akár milyen mélyen vizsgálom is magamat, abban a nézetben vagyok, hogy ebben a tekintetben, ebből a szempontból a támadás, a harc, vagy, amint a tisztelt szónok mondá, a hajsza ellenem jogosulatlan. (Igaz! Ugy van!) A program, amelynek megvalósítására a szabaddelví-párt nem mint új programmal, de az új választások után az ország előtt újra megjelen, egyáltalában nem olyan, hogy az ellen kifogást tenni lehetne, hogy annak egyes részleteit, mint olyat állíthatnók oda, hogy ez nem az ország érdekeinek kívánna szolgálni. (Igaz! Ugy van!) Azt gondolom; hogy az én egyéni eljárásom, egyéni intézkedéseim és felfogásaim nem olyanok, hogy azok a hajszára és ilyen értelemben való megítélésre okot képezhetnének. (Igaz! Ugy van!) De hát, uraim, ezt elmondhatjuk itt, a magunk körében; azonban hiába hangoztatjuk abban a körben, amely épen az ellenkező álláspontra helyezkedve, a támadást intézi és akciójával lehetetlenül tesz minden parlamenti alkotást, minden törvényhozási működést és mindent, amit a nehéz viszonyok közt épen az ország érdekében kellene létrehozunk. (Igaz! Ugy van!) Ezekkel a támadásokkal, ezzel az akcióival, vagy, mondjuk, ezen mindent megakasztó eljárással szemben bizonyos határig kötött kezekkel állunk már hónapok óta itt. És miért? Azért, mert a magyar parlament, a magyar országgyűlés tisztességét akartuk fenntartani és nem akarjuk a megindult hajsztát ellenhajszával és ellentámadásokkal még élesebbé tenni. (Élénk tetszés és helyeslés.) Hisz az ország közveleményében idehaza és künn már is megingott prestige-ünket ez még inkább alászállítaná.

Azonban most is, dacára annak, hogy az utolsó órán túl vagyunk, én elfogadom a tisztelt szónok urnak azon állítását, hogy nem kell tenni semmivel többet, mint amennyi föl-

tellenül szükséges, de ezt meg kell tenni, mert az ország érdeke parancsolja. (Zajos helyeslés.) És most, ezen újv kezdetén én, aki hivattva vagyok ez idő szerint ezen pártnak vezérének a parlamenti tárgyalásokat is vezetni, más egyebet nem mondhatok, mint azt, hogy ez az álláspontja a kormánynak; mert hiszen, amint helyesen mondta a tisztelt szónok ur, új programot, új, messze időkre kibató tervekkel felállítani nem lehet (Ugy van!), mert az adott körülmények között a perc eseményei kell, hogy a pillanat elhatározását meghozzák. (Igaz! Ugy van!) Mi törekedni fogunk úgy a parlamenti tárgyalásoknál, mint a közigazgatás és az állambiztartás ügyeinek vezetésénél csakis azon határig elmenni, ameddig feltétlenül szükséges és kerülni mindazt, ami a feleslegesnek színezetével bírhatna; de meg fogunk tenni mindent, ami szükséges arra, hogy előbb vagy utóbb a parlament munkaképessége helyreálljon és ami feltétlenül szükséges arra, hogy a magyar állam kormányzata és az ország gazdasági háztartása fennakadást ne szenvedjen. (Élénk helyeslés.)

Tudom, hogy az általános felelősségen kívül a politikai alkotmányos és közjogi felelősség is terheli magát a kormányt, amely ezen nehéz viszonyok között az ország kormányzásának továbbvitelére vállalkozott. (Igaz! Ugy van!) Előttünk állott a választás, a választás a felelős, avagy pedig saját felelősségünkre vállalkozni a helyzet fentartására. (Halljuk! Halljuk!) Én azt gondolom, hogy nekünk kötelességünk volt ezen utóbbi álláspontra helyezkedni (Élénk eljenzés.), mert az ország érdeke, a suprema lex, ezt parancsolta (Igaz! Ugy van!) és hogyha nem ezt teszük, bárha itt alkotmányos felelősséggel állunk szemben, az erkölcsi felelősség sokkal nagyobb lett volna. (Igaz! Ugy van!) És ezen felelősségünk elvállalásának tudalában mégis elmondhatjuk, őszinte lelkiismerettel és megnyugvással, hogy nem hiszszük, hogy akár a józan közvélemény itt e hazában — s azt hiszem, ez a nagy többség (Igaz! Ugy van!) — akár a külföld azt mondhatá, hogy hibásan jártunk el. (Igaz! Ugy van!) Meg vagyok győződve, hogy az utókor tisztán fog látni, és nem a napi pártszenvédeléktől elvakítva, és ha egyáltalán igényt tarthatunk arra, hogy a történelem a mi tetteink és tényeink felett ítéljen, meg vagyok győződve, hogy az nekünk fog igazat adni. (Igaz! Ugy van!) Akkoron majd az, hogy a felelősség kit fog terhelni, tisztázva lesz, meg vagyok győződve, úgy, amint az az igazságunk megfelel, úgy, ahogy annak az adott körülmények között való eljárásal szemben történnie kell. (Igaz! Ugy van!) Ezen, nagy felelősséggel járó további akciónak támogatására hozza a tisztelt szónok ur a pártnak bizalmát, a pártnak támogatását. (Igaz! Ugy van!) amelyre építve lehet a további teendőkre vállalkoznunk, és amelyre építve lehet a további küzdelmet felvonnunk. Ezt pedig fentartjuk; fentartjuk akármiféle körülmények között is (Élénk hosszas eljenzés), mert az ország érdeke úgy parancsolja. (Hosszas, szünni nem akaró élénk eljenzés.)

Ezzel nem akarom azt mondani, hogy, ha kellő módozatok mellett talánbánk kiegyenlítés úgy, ahogy a szónok ur mondotta, egyének és partok dekapitulálása, sérelme, hátratétele és megatázása nélkül lehetséges, nem fogadnák azt el; de főképen lehetetlen az, hogy az a nagy többség, amely Magyarország ügyeit harmincz éven keresztül folytonosan vezette, még pedig minyenkor az ország érdekeinek előnyre (Igaz! Ugy van!), egyszerre a fegyvert tegye le a kisebbség előtt (Igaz! Ugy van!), amely, kétségtelen, jogosan támadással nem jöhet. (Igaz! Ugy van!)

Ez nem a kiegyenlítés visszautasítása, hanem feltételeinek megállapítása. (Igaz! Ugy van!) Meglátjuk, hogy lesz-e erre ut, vagy nem. (Halljuk! Halljuk!) Ha nem lesz, akkor maradunk azok, akik voltunk: hívek az alkotmányhoz, hívek elveinkhez, kitartók a küzdelemben és a haza érdekeit szem előtt tartók; és ennek érdekében nem riadunk vissza bármely támadás fölött. (Szünni nem akaró, élénk helyeslés.)

Hogy ily nehéz körülmények között az első lövés mindig engem talál: ez természé-

tes; de legyetek róla meggyőződve, hogy dacára a személyi, a tursadalmi és politikai támadásoknak, én mindig nyugodtan állok meg. (Élénk eljenzés.) Tartom a fegyvert kezemben, és le csak akkor teszem, midőn letehetem anélkül, hogy ez a párt megrövidülést és sérelmet szenvedjen, anélkül, hogy a haza érdekeit ezáltal feláldozzam. (Élénk eljenzés.)

Ezek elmondása után, tisztelt barátaim engedjétek meg énnekem, hogy megköszönjem azon szíves és barátságos támogatást, amelyben négy éven keresztül mint Magyarország miniszterelnökét részesítettetek. (Élénk eljenzés.) Engedjétek meg énnekem, hogy megköszönjem azon szíves barátságot és rokonszenvet, amelyben töletek részesültem, részesültem nem mint miniszterelnök, hanem mint magánember is. (Élénk eljenzés) mint a párttagja, mint nektek barátotok. (Élénk eljenzés.) Engedjétek meg, hogy, midőn ezt megköszönöm, az újv alkalmából magam is minden jót kívánjak nektek, minden jót otthon, boldogságot családotokban és mindenekeftt jót, mondhatnám talán jobbat ez új esztendőben. (Élénk eljenzés.)

A beszéd után báró Bánffy miniszterelnök meleg kézszorítást váltott gróf Tisza Istvánnal és a körülötte levő párttagokkal; szintugy a miniszterek is a legszívelesebb üdvözléseket váltották és barátságos beszélgetésbe vegyültek a párttagokkal, akik közt ott voltak nemcsak az országgyűlési képviselők, de a szabadelpárt számos más tagjai is, a főrendiház, a társadalmi előkelőségek és a főispáni kar köréből. Ott voltak a többek közt: Jókai Mór, báró Harkányi Frigyes, báró Bohus Zsigmond, gróf Gyürky Ábrahám, báró Radványi Géza, Szabó Jenő, Ráth György, dr. Dárdai Sándor, az állami számvevőszék alelnöke, Dégen Gusztáv, Beniczky Ferencz, Fenyvessy Ferencz, Vadnay Andor, Kürthy Lajos, Szinyey-Merse István stb.

A hivatalos tisztelgés előtt és után a megjelentek legnagyobb része báró Bánffy Dezső nevére is tisztelgett, aki az üdvözléseket szokott szeretetreméltóságával fogadta és vendégeit frissítővel kínálta meg.

A nagyszámú párttagok a legemelkedettebb hangulatban távoztak a miniszterelnöki palotából, amelyet ezután a tisztelgő küldöttségeknek és magánosoknak még hosszú sora keresett fel.

A függetlenségi párt.

A függetlenségi párt tagjai délelőtt rendkívül nagy számban gyűltek össze a pártkörben s innen indultak Kossuth Ferencz pártelnök lakására, Kossuth üdvözlésére.

Barabás Béla mondotta az üdvözlő beszédet. Tolmácsolta a párt ragaszkodását és szeretetét. A helyzetre czélozva a többek között ezeket mondotta:

„A nagy nemzeti zavarodásból hiába iparkodunk kijutni. Azt mondják, van nekünk egy nagy királyunk, egy atyai böcs fedelmünk, de a bizonytalanságnak kétségbeesztő napjaiban hiába keresi őt szemünk. A nemzet árva marad, hisz a magyarnak az volt örök vezete, hogy sohasem tudták vagy nem akarták megérteni. Ragadd meg tehát, szeretett vezértünk, a mi nemzeti küzdelemünk szent zászlaját. Te vagy hivattva apád nagy szellemének erejével harcba vinni a függetlenség zászlaját, mely rongyos lehet, de szennyes nem lesz soha.”

Kossuth Ferencz a következőleg válaszolt:

(Kossuth Ferencz beszéde.)

Ami máskor örömmel töltötte volna el keblemet, hogy titeket barátaim, hű elvtársak, körülöttem látlak, most az örömben bánatot is vegyít, mert emlékeztet arra, hogy ma van az alkotmány-sértés első napja. Ennek tudata alig hagy szívemben másra helyet, mint a honfibanatra, a honfaggodalomra.

Megtörtént az, amit eddig soha nem jegyzett fel az ezredéves magyar történelem, hogy nem az idegen hatalom, szoldos erővel, hanem az országgyűlés többsége élén egy magyar felelős miniszterelnök támadja meg az alkotmányt, azért, mert a többség anyagi erejének nem engedték meg azt, hogy világos törvényeinket megsértse vagy mellőzze, értelmüket kiforgassa és az ország egyik sarkalatos jogát érvénytelené tegye. (Igaz! Ugy van!)

Ez megtörtént ma és e század utolsó éve egy szegényfolt marad a magyar történelem lapjain.

Ti, akik velem küzdöttetek és lelkesen követétek azt a zászlót, melyet erősebb kezekre bízhattatok volna, de hűvebbekre nem, — ti jól tudjátok küzdelemünk történelmét, fegyverforgásunk okait, szükségtelen tehát ezeket részleteznem.

Csak annyit mondok nektek és azoknak, kik országsete megbízhat ami hazafiságunkban, hogy mi megmaradtunk rendithetetlenül elveink mellett; s ezek ellen sem miut honfiak, sem mint alkotmányos párt nem vétettünk egy perczig sem.

Elveinket e pár szó fejezi ki: hazánk állami függetlensége és szabadsága, s a magyar nép jogai és jóléte.

De elveinkhez tartozik az alkotmányosság fentartása is, mert csak így lehetnek egy független szabad hazának szabad polgárai.

Az alkotmányosság alapelve az, hogy a nemzet akarata szabadon és meghamisítatlanul nyilatkozhassék meg.

Csak úgy tudhatjuk meg a nemzet többségének akarata, ha mindenki, aki pénzzel és vérral adózik, politikai jogokkal is bír.

De addig is, míg a nemzetnek csak egy kisebb része bír ilyen jogokkal, csak úgy tudhatjuk meg a politikai jogokkal bírók többségének akarata, ha a választások tisztasága oly törvény által biztosított, amely a tisztátlan és nem teljesen szabad szavazattal megválasztottakat kizárja az országgyűlésből és megválasztásukat megsemmisíti egy független és részrehajlatlan fórum.

Továbbá, csak úgy nyilvánulhat meg a tisztán és szabadon megválasztottak igazi akarata, ha az inkompatibilitási törvény szigorítottik és mód találtatik arra, hogy az inkompatibilitás fölött egy partatlan fórum ítélkezzék. (Helyeslés.)

A tiszta választásokkal megalakult és ün-érdek által nem vezetett többség akaratának minden alkotmányos államban érvényesülni kell.

Egy tiszta választással megalakult országgyűlésen a kisebbség joga csak az, hogy a nemzet közvéleményét elveinek megnyerje; egy tiszta parlamentben a kisebbség joga és kötelessége világos; lázadó és hazaáruló lenne oly kisebbség, amely egy tisztán megválasztott és inkompatibilis elemektől megtisztított többség akaratának ellentállana.

Mínálunk, jól tudjátok barátaim, hogy a többség miképen alakult? Nem is titkolja már ezt maga a miniszterelnök sem; a politikai morál csak olyan, mint az egyéni erkölcs: az első ballépés fáj; titkolja, szégyenli ezt a megtévedést; de mikor a tévelygést megszokta, nem szégyenli többé, nyíltan bevállja.

Báró Bánffy bevállotta miniszterelnöki székéből, hogy pénzt kezelt választási czélokra, bár erre a törvény büntetést ró; rábizonyult, hogy hivatalos — ugynevezett — szelid nyomásokat eszközölt, bár erre is büntetést ró a törvény; bevállotta azoknak, kikkel paktált, hogy a tiszta választások biztositását czélzó kuriai bíraskodási törvény nem fog létre jönni, mert máskép az ország joga, a közigazgatási önállóságra, a választásoknál érvényre juthatna, ha tiszta választások lennének, amit ő nem akart.

Ilyen tényekkel állunk szemben, kedves barátaim.

Az így bevállott eszközökkel megszerzett nagy többség most egy nyers erőt képez, melyre támaszkodik báró Bánffy és minden erre azzal felel, hogy háta mögött ül a többség; minden törvényesítésre abból merít jogot, hogy ővé a többség.

Még egy tiszta választással megalakult többségnek sem lenne joga törvényt sérteni, mert módjában van megváltoztatni oly törvényeket, melyek följogásai és elvei ellen vannak; de míg e törvényeket meg nem változtatja, ha ezeket megsérteni igyekszik, akkor a nyers erőt emeli a jog és a törvény fölébe és följogosit a nyers erő használatára, mert az erőszak ellen csak ellentállás és erőszak alkalmazható; a nyers erő ellen csak nyers erő győzhet; mi azonban, mikor az erős küzdelemben belelemünk, nem történik el hagyományos elveinktől, melyek szerint csakis elveikért elvek ellen és soha személyekért vagy személyek ellen nem küzdünk.

Ha most báró Bánffy személyének megtagadjuk a kormányzás eszközeit, ezt azért tesszük, mert ő alatta domborodott ki legjobban az a rendszer, mely hazánkat anyagilag és közszellemileg romlásba dönti.

Továbbá azért fordult küzdelemünk éle báró Bánffy ellen, mert bebizonyult, hogy nemcsak nem használta fel a gondviselészerü alkalmat biztositani az ország közigazgatási önállóságát, de (ám-bár mult évben maga is elismerte az erre vonatkozó törvények elvitázhatlan értelmét) meghajolt mindjárt az első nehézségek előtt, melyekbe a törvény végrehajtása ütközött és a nehézségekkel szemben nem vonta le a következtetést, hanem arra vállalkozott, hogy kijátszsa és félremagyarázza a

törvényt és így megtámadja a királyi eskü szentségét is, mely e törvényt biztosította. (Ugy van! Ugy van!)

Hy körülmények közt lehetetlené tette magát a miniszterelnök, mert nem maradhat a kormány rúdjá olyan kezében, amelyek mindenhez hozzányulnak: az ország jogaihoz, az ország törvényeihez, a királyi eskükhöz, a multhoz, a jelenhez, a jövőhöz és mindezt összetépké, széttrörik, csak azért, hogy a hatalom tovább is élrezhethő legyen.

Ezek folytán erős küzdelemünk jogosult, sőt kötelességszerű és mi híven megtettük kötelességünket.

Azonban jól tudjuk azt, édes barátaim, hogy az ellentámasz romokat hagy hatra: még ha győzelemben is vezet az Isten az igaz ügyet, oly sebet hagyhat hátra a küzdelem, melyek veszélyeztetethet mindazt, ami legszentebb előttünk.

Csakis a végkénszer nyomása alatt érvényesítjük tehát jogunkat és tesszük meg kötelességünket, ami nem más, mint az, hogy minden törvényes és a házszabályok által megengedett eszközzel megőrizzük a jogtörő, törvénytörő, alkotmányvesztő miniszterelnök vak és öntudatlan hatalmát. (Helyeslés.)

Megirtam és elmondtam, de ünnepélyesen ismétlem most, hogy egy olyan kormány, amelyhez a jog- és törvénytörés vádjá nem tapad, bár elvi okok miatt nem bírhatna bizalmunkat s elene is szavaznánk, az én hitem szerint azonnal megkaphatná szavazási döntéssel az indennit; tehát nem áll az, hogy az alkotmányvétség szükségessé lett, mert csak is egy oly férfit lenne szükséges elavoltítani, aki lehetetlené tette magát a parlament egy tekintélyes része előtt és így csak is szeszélyesség az, hogy a többség akaratát éppen ezzel a közeggel akarja érvényre juttatni, és inkább nem juttatja érvényre ezt az akaratot és megsérti az alkotmányt, mintsem hogy szeszélyből engedjen.

Nem állhatna fenn az a vád, hogy éppen ilyen szeszély a kisebbség követelése, mert a kisebbség minden joga, minden sérelme iránt ez a férfi volt mereven vak és siket, és benne látja megtestesülve a kisebbség az erőszakos jogtörő rendszer végleit.

Szükséges ezenkívül azért, hogy helyreálljon a parlamenti béke, az, hogy a választások tisztasága törvény által biztosítottak, és így a többség nem mesterséges, de egy valódi többség legyen. Ez sem képezhet túlzott követelést, ha csak a többség magára nem akarja sütni a jogtalan létnek helyegét.

Szükségessé lett a kormányelnök politikai tevékeni folytán a kibontakozásra egy vám- és kereskedelmi új provizórium, mert hiányzik már az idő a törvényt végrehajtani; ezen új provizóriumot bár pártunk nem szavazná meg, mert mi csak oly provizóriumhoz járulhatnánk hozzá, amely az önálló vámterület megvalósítására használhatók fel, azért mégis egy új kormány rövid szavazás útján megszerzhetné az új provizóriumot, ha kellő biztosíték nyújtának arra nézve, hogy ezen új provizórium ideje alatt, csakis az 1867. XII. t.-cz. által kijelölt módon, tehát a 61. §. szerint lenne megkötendő a már betervezett szöveg szerint a vám- és kereskedelmi szövetség és másképp nem (ami nem lehet akadály, mert ezt a törvényt ugyis világosan tiltja); és ha ezen határidőn belül, a törvény által előírt módon, a már betervezett szöveg szerint nem köthető meg bármilyen ok miatt a szövetség, akkor az önálló vámterület alapjának világos törvénybeiktatásával rendezetéknek, amely alkalommal minden olyan szerződéses intézkedéshez hozzájárulnánk, mely a vámháború kikérülésére szükségesnek bizonyulna.

Mint hogy abban az esetben, ha nem sikerülne a vámszövetség megkötése az új provizórium szabta végleges időben, a nemzet világos jogainak s a törvények világos rendelkezésének lábbaliprása nélkül ugy sem történhetnék más, mint az önálló vámterület alapján való végleges berendezés, emellett az új provizóriumnak ilyen feltételhez kötése sem képezhetne akadályt azok előtt, kik akaratukat csakis a törvény keretén belül akarják érvényesíteni és így nem képezhetne okot az alkotmány megtámadására.

Elmondtam a kérdések felett véleményemet s ezzel minden felelősség alól felmentettem lelkiismeretemet és pártunkat.

Ha nem ejtenék el egy lehetetlené lett férfit és miatta inkább a haza alkotmányát sérítik meg; továbbá ha nem állnak rá arra, hogy egy köztisztelőben álló személyiség foglalja el a miniszterelnöki széket s egy oly kormány alakuljon meg, amelyhez az erőszak, a jogtörés, a törvénytörés vádjá nem tapadt; ha e mellett nem nyújtanak módot arra, hogy a választások tiszták legyenek és hogy a többség a választópolgárok igazi többségének akaratát képviselje; vegre ha nem ad-

nak biztosítékot arra, hogy a provizóriumok létezésa nem folytatódik, hanem egy végleges és utolsó határidő tűzetik ki, melyen belül megkötendő a már benyújtott vám- és kereskedelmi javaslat alapján, a törvények által előírt módok szerint a vámszövetség, de e határidő lejártával tényleg érvényesítetik az ország joga, az önálló vámterület alapján leendő végleges berendezéssel, akkor világossá lesz az ország és világ előtt azt hogy a többség akaratát a zsarnokság viszik, a többség elvei megvalósíthatását egy lehetetlené lett férfi személyének áldoztak föl, továbbá, hogy valódi többséget nem akarnak, hanem csakis egy mesterséges többséget, s az ország törvényeit végrehajtani nem akarják, hanem kijátszák addig a törvényeket, ameddig valahogy kelepczébe nem kerithetik az országot.

Ha ez tovább is megkíséreltetik haldokló századunk szegényére, akkor mi küzdeni fogunk minden törvényes és a házszabályok által megengedett fegyverekkel és Isten segítségével meg fogjuk mutatni, hogy a jog, a törvény, az igazság diadalmaskodni tudnak a vak és nyers erő felett.

Isten tartsa meg hazánkat és adjon nektek honfiai vigaszt mint képviselőknek és boldogságot mint embereknek!

A beszédet perczekig tartó éljenzés kísérte.

A nemzeti párt.

A nemzeti pártnak a fővárosban időző tagjai teljes számban együtt voltak ma délelőtt a pártkörben, ahol előbb a pártelnök, azután a pártvezér, végül pedig az alelnök előtt fejezték ki jó kívánságait.

Horánszky Nándor pártelnököt Hódossy Imre üdvözölte meleg szavakkal.

Ezután Horánszky Nándor gratulált a párt nevében gróf Apponyi Albertnek, a párt vezérének.

(Horánszky beszéde.)

Igen tisztelt vezérünk! Kedves barátunk! Nehéz időkben és szomorú politikai viszonyok közt jöttünk hozzá, hogy felhasználjuk az új alkalmat arra, hogy téged üdvözöljünk és szerencsét kívánjunk neked abban a politikai küzdelemben, amelynek terhes feladatait az ország példátlanul zilált helyzete rakta a mi vállainkra és amely küzdelemben az oroszlanrész első sorban téged illet, a vezért, aki legmagasabbban állasz. Nem a fátumszerű véletlen idézte elő ezeket az állapotokat, hanem a lefolyt éveknek politikája rakta le annak az alapjait. Az a politika, amelynek tervszerű és tudatos czélját az ország és a nemzet erőinek gyengítése képezte azért, hogy annál erősebb és szétbontatlanabb legyen az a hatalmi erő, amely a személyes politika szolgálatába szegődött, amely személyes politikának czélját az önző érdekeknek kielégítése és állandó táplálása képezi. (Igaz! Ugy van!) A közélet betegsége lassan-lassan és fokozatosan fejlődött, és én nem hiszem, hogy legyen Magyarországon gondolkodó ember, aki előre nem látta, hogy annak valamikor és valamely alakban krízisbe kell kitérnie. (Igaz! Ugy van!) Kitérését nem mi idéztük elő, hanem előidézte az a kormánypolitika, amely gögöcsön és kihívón állott az ország élére nem azért, hogy az országnak közszükségleteit kielégítse, hanem hogy azt tisztán hatalmi erőszakkal akként kezelje, a miként az az ország nagy érdekeinek meg nem felel. Előidézte továbbá azon perfid eljárás, amely a dolgokkal és az emberekkel egyaránt kihívón bánt, és amely bennünket is azon alternatíva elé állított, hogy vagy — szeszeltt kezekkel nézzük ezen súlyos helyzetet, vagy belemerjünk egy küzdelemben, amelynek czélját a fennálló kormányrendszernek megdöntése képezi. E nélkül nincsen győzelem, nincsen javulás. (Élénk helyeslés.) Történelmi tényekre utalok, midőn az igazsághoz híven azt állítom, hogyha — egyebet czuttal kerülve és mellőzve — a kormány a közgazdasági kiegyezés kérdésekben az 1893. évi I. törvényzikk tartalma és szelleme szerint járt volna el, ha későbbi ténykedéseiben a törvényhozás jogos kiválmainak eleget tett volna anélkül, hogy az általam idézett törvénynek szellemét megmásítsa és meghamisítsa, szereplésünk ma egészen más, és talán éppen az ellenkező lett volna. Mert egész politikai pályánknak egyik dicsőségét az képezte, hogy mindenkor következetesek voltunk. (Tetszés.) Abban az esetben hibetöleg mi is a kiegyezés háta mögött állnánk. Világosan megmondottuk ezeket a törvényhozásban a szeptember eleje óta folyó vitákban és világosan megmondottuk konferenciáink határozataiban is. És ime mindezekkel szemben a kormány rideg visszautasítással járt el, még pedig akként, hogy nem volt figyelemmel sem a törvényre, sem az ország érdekeire, sem végül arra a lojalitásra, amelylyel

nekünk, akik öt nehéz helyzetében kíségtettük, tartozott és tartozik. (Igaz! Ugy van!) Azt hiszem, hogy már ez a tény is napnál világosabban dokumentálja és konstatálja, hogy a bekövetkezett állapotnak értelmi és erkölcsi szerzői nem mi voltunk, és vagyunk, hanem a kormány. Mi ezekből a tényekből csak konzequenciánkat vontuk le és nem más érdekből, mint csupán a haza érdekében, mert ezenkívül soha semmi más érdek lépteinket nem vezérelte. (Zajos tetszés.)

De nemcsak ezek történtek a lefolyt időkben, mert ezek nem élesítették volna ki annyira a harczot. Szította ezt maga a kormány, amely olajat öntött a tüzre, amikor a tárgyalások későbbi stádiumában nyilatkozataival hozzányult a nemzetnek legértékesebb érdekeihez, megsértvén mindazon szempontokat, amelyek az országnak becsesek és drágák. Legalizálta a törvényhozásban és a parlamenti élet összes nyilvánulásaiban az erkölcsatlenséget és az erőszakot, amikkel azután pártja egyetértett, mert hiszen ezekkel szemben sem fölőzölást, sem tiltakozást nem hallottunk. (Élénk helyeslés.) De a gyakorlati politikában is nemcsak legalizálta ezeket, hanem a mult választásokra való utalással — amely eljárást a többség ujongva jóváhagyott, — előre verifikálta az erőszakot nemcsak a kormányzásban, de a parlament összealakulásában is, ez pedig nem jelent egyebet, mint a parlamentarizmus teljes leterítését. (Tetszés.) Szóljak-e a parlament belső életéről, az összeférhetlenségekről, a képviselői működésnek erről a rákfenéjéről, amely minden rossznak és gonosznak forrása? Szóljak-e azokról az erőszakoskodásokról, üldözésekről, amelyek az egész országban uralkodnak és lehetetlené teszik nemcsak a politikai életben való működést, de magának a társadalmi és családi életnek nyugalmát is? Szóljak-e arról a nagy és súlyos merényletről, amely mint koronája jelenkezik azon gonosz állapotoknak, amelyek Magyarországon ma uralkodnak, — értem a Tisza-féle törvényt, — amelynek aláírásával Magyarország törvényhozásának többsége először nyult ezer év óta hozzá alkotmányunkhoz, amely pedig e nemzet megélhetésének, jövőjének egyetlen alapját, egyetlen biztosítékát képezi? (Hosszantartó élénk helyeslés és tetszés.)

Elárulta igenis azt a küellonségtől eddig bevehetetlen fellegrát, amelyben ez a nemzet minden időkben egyedül érezte magát biztonságban. Le akarta azt rombolni, hogy a nemzet ott álljon ezen erős haljék nélkül, hogy így súlyos viszonyok közt az ne nyujtson neki oltalmat. (Élénk tetszés.)

Mindezek súlyos bajok és ezeknek összesége okozta azt az elhatározást, hogy pártunk belment abba a küzdelemben, amelynek vége csak az lehet, hogy vagy mi pusztulunk, vagy megjavulnak közállapotaink. (Élénk tetszés és taps.) Tisztelt barátaim! Elismerem, hogy azok a fegyverek, amelyeket ezen küzdelemben használunk, nem normálisak. Huszonegyesztendő politikai multunk és küzdelemünk megmutatta azt, hogy mi mindig csak a szolidárnak, a mérsékletnek eszközeivel és fegyvereivel küzdöttünk. Megmutatta azt, hogy normális viszonyok közt ez a párt sohasem kívánt hozzányulni azon rendkívüli eszközökhöz, amelyekhez való nyulás, fölfogásom szerint is súlyos hiba lenne akkor, ha a gyógyulás lehetőségének más eszköze is kezünkbe van adva. De ha nincsenek más eszközök és ha arról van szó, hogy vagy pusztuljon a közélet és pusztuljon az ország, vagy nyuljunk hozzá azon eszközökhöz, melyekkel ezeken a gonosz állapotokon változtathatunk, akkor nem szabad haboznunk, mert első sorban az ország érdeke és nem az eszközök — amelyekkel az ország javát elérni kívánjuk — jönnek tekintetbe. (Élénk tetszés.) A javulás vagy gyógyulás ezekből a súlyos bajokból bekövetkezhet az esetben, ha fölül fog kerekedni a többségben a belátás és az ország érdekeinek megfontolása. Ha a sikernek biztosítása mellett ez megtörténhet, vagy meg fog történni, akkor, én azt hiszem, hogy mi is minden pillanatban készen leszünk a gyógyulásnak ezen békés eszközeihez nyulni. Ismétlem azonban, hogy nem tudom, vajjon ez be fog-e következni, de az bizonyos, hogy ha a sikert ezen az uton elérni nem lehet, akkor a harcz útján kell azt kivívnunk. Ez az, ami a jelen pillanatban a mi lépéseinket irányítja. De akár a paczifikációnak feltétlen sikerrel járó útja, akár a harcz legyen az irányadó: az eszme, amely lépteinket vezetni fogja, mindkét esetben a törhetetlen haladás lesz azon a téren, amelynek szolgálatában állunk. Miután pedig ebben a küzdelemben is a zászlót legmagasabban a mi vezérünk, Apponyi Albert emeli. (Éljenzés.) Bizunk benne, hogy ha bennünket akként vezet, amint őzt évek óta bölcseségtől megszoktuk, a siker el nem maradhat. Ezen sikeres küzdelemhez kívánok vezérünknek erőt és egészséget és mindezekhez a kincsekhez még egyet:

tökéletes családi boldogságot. (Lelkes éljenés és tetszés.)

A beszédet zajos helyesléssel fogadták, aminek lecsillapodása után gróf Apponyi Albert szólott.

(Apponyi beszéde.)

Igen tisztelt és szeretett barátaim!

Mélyen tisztelt és szeretett pártelnökünk üdvözlő beszédében rámutatott arra, ami ma minden magyar ember lelki világát elfoglalja: az a kiválóan súlyos helyzet, amelyben az évforduló az országot találja; tisztelt rámutatott barátom arra is, hogy mik ennek a helyzetnek okai. Hiszen ha az okokat végig akarjuk kutatni, akkor vissza kellene mennünk — mint tettük képviselőházi beszédeinkben — a mostani rendszer keletkezéséig, a mostani rendszernek egész történetét kellene végigtekintnünk. (Igaz! Ugy van!)

Ezen a rendszernek a Bánffy-kormányt megelőző működése előkészítette a talajt, hogy a viszonyok fejlődhessenek. A közvetlen impulzust a kormánynak ezen országgyűlés létrejövetelekor a választásoknál követett eljárás adta meg.

Ez a parlament bűnbán fogamzott, bűnbán született. . . (Igaz! Ugy van!) és azért az erkölcsi világtrend minden törvénye szerint ennek a parlamentnek, mint lázbetegnek, folytonos krízisek között kellett hánykolódnia. (Igaz! Ugy van!)

Hogy ez bekövetkezett, lehet képmelen, lehet káros, lehet válságos az országra nézve. De ha be nem következik, ha az ily módon megválasztott parlament is csak oly nyugodtan fejezte be pályafutását, mint bármely más; s ez egyenesen kétségbeesítő lett volna, mert a nemzetben minden erkölcsi reakció hiányát mutatta volna. (Élénk helyeslés.)

Az országgyűlés működését kezdettől fogva környező krízisek egész sorozata alatt mi, társaim, talán kellenél is, talán kellett volna az alkotmányunknak még ezen választások után is fennmaradnia formáira. Még a formákat is annyira lecsúszták, még a formák megtartását is olyan országos érdekek tartották, hogy nem egy alkalommal kezelt fogtunk a folyton fenyegető krízisek elhárítására. Célit ezzel nem értünk, a helyzet javulását ezzel nem idéztük elő és pedig azért nem, mert az időnkint nyújtott támogatás nem hogy jobb utra terelte volna, hanem csak elbizakodottabbaká, hatalmi göggel elteltebbekké tette a hatalom birtokosait. Ezt bizonyítja az országgyűlés egész lefolyása, ezt a jelenlegi krízis közvetlen előzményei. (Igaz! Ugy van!)

Tisztelt barátunk utalt rá, hogy az országgyűlés megalakításakor történt és annak keletkezésére homályt vető visszaélésekhez fűződött a parlament testén folyton ragódó belső betegség: az inkompatibilitási törvény gyakorlati felvetéle; úgy, hogy ez a parlament, amint keletkezésében nem volt egészséges, úgy összeállításában és működésében is folyton beteg. (Igaz! Ugy van!)

Kitörésre juttatta a krízist — mint azt tisztelt barátom is felemlítette — az, hogy miután az eddig beállott nehéz helyzeteknek legnehezebbikét, azt, mely tavaly a kiegyezés megújítása körül állott be, ami segítségunkkal elhárították, amidőn egyebet nem kötöttünk ki mint azt, hogy az 1867. XII. törvényezik rendelkezési épségben tartásának, most már minden kétségen kívül konstataiva van, hogy a kormány ehhez sem ragaszkodik és az 1867. XII. törvényezik ellenére, annak megkerülésével, kijátszásával akart intézkedni, ezzel egy szersmüud megsértvén azt a loyaltást, amelyvel tartozott nekünk, akik őt a múlt év végén nem a magunk érdekében, de az ország érdekében segítettük. (Zajos helyeslés.)

És, tisztelt barátaim, még ez sem volt elég. Bekövetkezett az ezen alapon megindult vitában az a kormánynyilatkozat, amelyből nyilvánvalóvá vált, a kormány felfogása a magyar parlamentarizmusról. E felfogás szerint a kormányt semmi korlát nem feszélyezi abban, hogy választási célokra ismóretlen forrásokból pénzeket gyűjtsön és kezeljen; azoknak a honpolgároknak pedig, akiknek meggyőződése az uralkodó párt meggyőződésével nem egyezik, az államhatalomnak pártcél-

okra szervezett egész erejével kell megküzdenie; ami világossá teszi azt, hogy ilyen küzdelem teljesen lehetetlen, (Zajos helyeslés) hogy itt az alkotmány nyújtotta módok felhasználása által a honpolgárok kebelében élő önálló meggyőződésnek és nézeteknek érvényesítése matematikailag ki van zárva. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés.)

És ha ezzel már ki volt mondva az alkotmánynak esődje és abból nem maradt fenn semmi egyéb, mint egy, a maga egyoldalúságában a törképig kifejlődött elv, a többség uralmának elve, a Tisza-indírvány a parlamentarizmusról ezt az utolsó maradványát is kilökte lábai alól és az alkotmány összes faktorainak, a törvényhozás összes tényezőinek szabályszerű és törvényes működése helyébe, ha nem is formailag, de erkölcsileg hasonló hatallyal a klub-határozatok uralmát akarta tenni. (Igaz! Ugy van!)

Ez az a helyzet, ezek azok a törekvések, melyekkel szemben kifejlődött az a végtelenig menő küzdelem, melyet a különben eltérő, sőt sokban ellentétes elvi alapokon álló ellenzéki pártok ezen célból teljes szolidaritásban és szövetkezve folytattak és folytatnak. (Élénk helyeslés.)

Rámutatott tisztelt barátunk a küzdelem eszközeinek rendkívüliségére. Megengedem, hogy ezek az eszközök rendkívüliek, megengedem, hogy ezeknek egynemelyike az alkotmányjog formai szempontjából kifogásolható, de e küzdelem erkölcsi jogosultsága, sőt szükségessége iránt kétség nem lehet.

És itt egy nagy bizonyítványt hozhatunk fel magunk mellett, az ellenzék küzdelmének abszolút önzetlenségét.

Az ellenzéknek egyetlen árnyalata sem tart el a küzdelemben szem előtt személyes, vagy akár politikai pártelnyöknek elérését. Állíthatnánk ugyanannyit, hasonló joggal, ellenfeleink? (Igaz! Ugy van!)

Egyetlen egy ellenzéki árnyalat sem folytatja a küzdelemet azért, hogy a hatalomra jussón, vagy a hatalomban részesedjék. Egyedüli célul azt tűzte ki magának mindegyik, hogy a törvényeknek uralma és az alkotmányosság összes elvei érvényre jussanak. (Igaz! Ugy van!) Nem küzdünk mi a többség legam akaratának érvényesítése ellen, csak az ellen, hogy az alkotmányosság valamennyi többi elve sutha dobassanak és egyedül a többség uralmának az alkotmányjognak semmi elfogadható elve által nem igazolható túlfeszítettsége álljon fenn. (Élénk helyeslés.)

És mert ilyen abszolút önzetlen a mi küzdelmünk, azért adja meg annak alapja és kiindulási pontja a kibontakozás módját is. (Halljuk! Halljuk!)

Mint hogy küzdelmünk célja semmi egyéb, mint a törvények megtartásának, mint az alkotmány összes elvei érvényesülésének biztosítása, a kibonyolódás semmi egyéb, mint hogy tárgyi és személyi híztsítkotayerjünk arra, hogy ezek a legitim célok, a törvények feltételei uralma, az alkotmány összes elvei érvényesüljenek. (Zajos helyeslés és éljenés.)

Ily biztosíték mellett letesszük a fegyvert ma, letettük volna az utolsó órában is, mielőtt az ex-lex állapot beállt. Enélkül azt letennünk tiltja az ország alkotmánya iránti köteletségünk. (Zajos helyeslés és tetszés.)

Mihelyt egyszer ki van mondva, mihelyt egyszer világossá vált, hogy az alkotmányos uton való érvényesülés ki van zárva minden meggyőződésre nézve, melyet a hatalom nem támogat, minden egyenre nézve, melyet a hatalom üldözöbe venni jönnek lát, mihelyt az alkotmány lényege fel van függesztve, hatalyon kívül van helyezve, akkor — véleményem szerint — nem áll többé erkölcsi alapon az az ellenzéki küzdelem, mely tovább folytatná a parlamentben azt a játékot, hogy hosszabb-rövidebb viták rendezése által az alkotmányellenes állapotra az alkotmányosság létezésének köpenyét vessük. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés.)

Ezért, tisztelt barátaim, előttünk csak két út áll. Vagy a kibontakozás abban az értelemben és azoknak a kibontakozás tárgyú célokaknak biztosításával, melyeket úgy tisztelt barátunk, mint én hangsúlyozunk, és én az ország érdekében kérem az isteni gondviselést, hogy világítsa meg minden tényezőnek elméjét és szívét, melynek befolyása van, hogy arra a legitím utra lépjenek, hogy ne nekünk, az országnak, a nemzetnek adják meg, amire Isten és ember előtt joga van. (Hosszantartó, zajos helyeslés.)

A második út pedig, akármilyen hosszú ideig tartson, akármily áldozatokkal járjon: a küzdelem folytatása, (Zajos helyeslés és lelkes éljenés.) melynek esélyeiben én bízom. (Élénk helyeslés.) Bizom, hogy akármilyen szomorú legyen a mai helyzet, akármilyen válságosnak tűnjék fel, a mostani perc gyógyulást hoz magával egy lappangó, emésztő betegségből. (Igaz! Ugy van!)

Hogy ha pedig nem, hogy ha hosszabb és súlyosabb megpróbáltatás ideje következne be a hazára, akkor sem állhatna be rosszabb helyzet a mai alkotmányosságnál és akkor minket legalább lelkiismeretünk éltünk fogytaig meg fog nyugtatni arra nézve, hogy minden eszközt alkalmazásba hoztuk a szabadság helyreállítására, hogy köteletségünket híven teljesítettük. (Igaz! Ugy van!) Az egyéni megnyugvásához ennél több nem kell. (Élénk éljenés.)

Én azért köszönöm nektek, tisztelt barátaim, a jóindulatnak és barátságának amaz érzelmeit, melyeket igen tisztelt és szeretett elnökünk nevében tolmácsolt. Legyetek meggyőződve, hogy ama benső megnyugvásom felül, melyre mint az önzetlenség és lelkiismeretes embernek legfőbb szükségére utaltam, az én életemnek nincs drágább kincse, nincs nagyobb büszkesége, mint azoknak a férfiaknak a kérésze és barátsága, kikkel hosszú időn át és nehéz körülmények között az ország javáért küzdelmet folytattam. (Hosszantartó zajos éljenés.)

Perezekig tartott a taps és éljenés.

Ezután Kánya Oszkár beszélt, a párt ragaszkodását tolmácsolta Szentiványi Árpádnak, a nemzeti part alelnökének, amit ez meghatottan közölte meg.

A néppárt ujesztendeje.

A néppárt gróf Zichy Nándort üdvözölte, mint a párt vezérét. A tisztelegés délután négy órakor volt a párt irodájában.

Molnár János, a párt országgyűlési képviselő, pártelnök mondotta az üdvözlő beszédet. Hangsúlyozta, hogy „sohasem volt még párt a magyar országgyűlésben, amely a keresztény elveket, mint a politika és nemzetgazdaság elemeit oly nyíltan, és rendszerbe szedve adta volna elő, mint ahogy azt a néppárt tette:” a maga szempontjából a kétesztendei országgyűlési szereplés után, már is elég sikerrel. Főpálnaszolta azután, hogy a kormány a választásoknál még a közjogi ellenzék iránt is több jóindulatot tanusított, mint a közjogi alapon álló néppárttal szemben. A mostani állapotokért a felelősséget teljesen a kormányra hárítja és a kormányt támogatniok annyi volna, mint elveiket megtagadni. Végül kérte Zichy Nándort, hogy továbbra is tartsa meg a vezéri botot.

Gróf Zichy Nándor a beszédre a következőket mondotta:

(Zichy Nándor beszéde.)

Méltóságos uram, tisztelt pártelnök ur!

Amiket most elmondottál, megindulással hallgattam végig. De sem te, sem a mi tisztelt barátunk, sem pedig én magam nem tartom magamat a dolgok birájának, hanem, amint helyesen mondottad, a keresztény közönséget tartjuk hivatottnak arra, hogy működéseket kellőleg méltányolja, ebből újra lelkesedést merítsen, újabb indokokat azon zászló körüli soraközásra, amely körül nekem talán csak az az érdemem lehet, hogy az első között voltam, akik azt a politikai téren magasan lobogtatták.

Sajnálom, hogy gróf Esterházy Miklós Móriczot ez alkalommal nem látom oldalam mellett. A módor és eljárás iránti nézeteltérés sem személyes viszonyunkat, sem programunkat nem érinti és így remélem, ismét találkozunk.

Az Ur avét megszentelni, országot megközelíteni, megbocsátani bántalmazóinknak: ezre kezdjük, ezért küzdünk, erre törekedünk. Pelda ebben is felséges urunk, aki sokat türt és sokat bocsátott meg.

De amiről szintén nem szabad megfeledkezünk, az kivált e körben egyházunk iránti költségeink teljesítése.

Nem szünhetünk meg az egyház szabadságáért és önkormányzatáért, a felekezeti iskoláért küzdeni. Nem szünhetünk meg törvényes jogaink érvényesítését szorgalmazni. Nem szünhetünk meg mindennekfelett a házasság szentséges voltának elismerését és a Szentség dolgában az egyház illetékességét követelni.

A hitelv és a keresztény világnézet érvényesítése: ez a revindikáció, a revízió a mi egész programunk. Nem egyéniségünk, nem kis csoportunk, hanem elvünk, a hívők közönsége, az egyház: ezek bírnak nyomatokkal.

Eljárásunkban, politikánkban tévedhetünk. Elég amennyi is az ellenségünk, ne egyenlünkünk. Nem politikánkat, nem egyéniségünket: hitünket, egyházunkat támadják meg, ezért üldöztetünk. Jelöljük meg politikai vagy gazdasági programunk elítélendő pontját. ha eljavítsunk rajta. Nem is tagadják: maguk hirdetik, hogy a katolikus mozgalmat el kell nyomni. De szólunk aktuálisabb kérdésekről.

Obstrakció: az ügyek elvégzésének megakasztása. A kiegyezés ügyét már évek előtt a kvóta kérdése akasztotta meg. Kikéltették az országot, hogy annyit sem tud a kvotabizottság kiszámítani, amennyit már eddig is illetéktelenül fizetünk. A választók elé vitték a kérdést. Nem így cselekedtek, mikor a főrendek visszavetették az egyházpolitikai törvényeket; tudták, hogy megbuknának vele. Hiszen ma is azt mondják, hogy a katolikus mozgalom miatt kellett vesztegető és erőszakos választás és a legyőzötteket kiszolgáltatta a győztes pártnak az igazolási eljárás, amely fölött a közvélemény már pálcát tört.

Igy már több mint két éve, megakadt a kvóta és a vám- és kereskedelem ugyan a képviselőházban, de igenis azzal szavaztatták meg a most lejárt provizóriumot, melyet újból is megszavazni készek volnának. Adótörvényt sem juttattak tárgyalásra a Házban, de ahelyett indennitást követeltek.

Ezzel lépte át a képviselőház küszöbét az obstrukció. A néppárt célzatosan nem obstruált és ezt határozatilag ki is mondta.

Hát most mi lesz?

A képviselők többségének a Házon kívül adott aláírásából kiindulni nem lehet. A képviselőház alkotmányos módon, törvényes uton való közreműködése, az ügyek alkotmányos elvégzésének kelléke: az alkotmányosság egyik feltétele.

A mi alkotmányunk alapja a korona és a nemzet közötti frigy, amelynek jelvénye a korona, ünnepléses szentesítése a koronázás.

Nem felejtetem: egy időben magam is közreműködtem oly kormányban, amely nem volt törvényes; csak a törvényesség helyreállítása volt feladata. De azért alkotmányunkat nem tekintettük elvesztettnek és a király iránti hűség kötelességét megszakadtunk. Nem felejtetem el, hogy akkor teljesen szabadok voltak a választások; oly esély volt befolyásunk, hogy alig volt körülöttünk egy csoport képviselő. És mégis meglett a kiegyezés, a kvóta és a vám- és kereskedelmi szövetség és pedig a nemzet szabad akaratából. Hogy ezzel ma hogy állunk? Erre megadhatja kiki magának a választ. Ime, hová jutottunk!

Megtanulhattuk, hogy erőszakoskodással és bántalmazással nem téríthetjük és nem engedtehetjük, hogy csak igazság és méltányosság szerez bizalmat és tekintélyt és csak ez állíthatja helyre a megzavart erkölcsi rendet. Megtanulhattuk, hogy Isten után van még mibe bizzunk: ez felséges urunk atyai szíve és bölcsesége.

Mi pedig, kik a katolikus ügy érdekében szervezkedtünk, nem felejtethetjük, hogy ügyünket sem a korona, sem a nemzet jóakarata nélkül előbbre nem vihetjük, hogy egyedül csak egyben dicséretes a következetesség és ez a jó utáni törekvés. És ezért nem is rojzuk fel bűnül egyeseknek akár a mult idők, akár a pártok tévedéseit. Isten velünk!

Gróf Zichy beszédét a párt nagy tetszéssel fogadta s ezután Buzáth Ferencz üdvözölte Molnár Jánost, mint a párt elnökét.

A korelnöknél.

Madarász Józsefet, a képviselőház korelnökét a képviselőház minden pártja üdvözölte. Nemcsak az ellenzéki pártok, hanem a kormány pártja is fölkérte jó kívánságaival.

Az üdvözlések így folytak le:

(A szabadelvű párt.)

Az országgyűlési szabadelvű párt nevében ma délelőtt küldöttség volt Madarász Józsefnél, a képviselőház korelnökénél, hogy a párt jókívánságait tolmácsolja. A küldöttséget báró Podmaniczky Frigyes vezette s a pártot Csávossy Béla, Dedovics György, Molnár Antal, Nyegre László és Perczel Béni képviselték.

Báró Podmaniczky Frigyes meleg hangu beszédben tolmácsolta a párt gratulációját, erőt, egészséget kívánt Madarász apónak és megköszönte azt az igazságosságot, azt a régi magyar emberhez méltó igazságérzetet, amellyel Madarász a Ház tanácskozásait vezeti.

Madarász József kiemelte válaszában, hogy mondhatatlanul jól esik neki a szabadelvű pártnak ez a megemlékezése, valamint általában az a jóindulat, melyet a párt részéről tapasztalt. Mint korelnök, mindenkor a törvény és házszabályok értelmében törekszik eljárni, gyöngöden, amig lehet, szigorúan, ha kell. Örül, hogy a többség támogatja ebbeli törekvéseit s hogy csak kevés oly a z a j o s j e l e n e t fordult elő, amelyekről, öszintén bevállja, szeretné, hogy nem történtenek volna meg.

Azon kell lennünk — mondotta ezután — hogy békességben folytassa a Ház tanácskozásait s hogy ne csak a létező törvények tartassanak meg, hanem hogy a fejlődő kor igényeinek s az ország szükségleteinek megfelelő s a nép terheit enyhítő új törvényeket alkothassunk.

Végül arra kérte a küldöttséget, vigye meg az ő meleg köszönetét s jókívánatait a szabadelvű pártnak.

A küldöttség tagjai élénk éljenzések közt szorítottak ezután kezét Madarász apóval.

(Az ellenzék.)

Délelőtt járt a korelnöknél a néppárt küldöttsége is. Buzáth Ferencz, Major Ferencz, Rakovszky István voltak a küldöttség tagjai.

Az üdvözlő beszédet Buzáth Ferencz mondotta s Madarász József meghatóttan köszönte meg a párt szives jókívánságait.

A néppárt tisztelgése után a függetlenségi párt következtet, amelynek nevében Kossuth Ferencz vezetése alatt nagyküldöttség kereste föl Madarászt.

Kossuth Ferencz tolmácsolta a párt jókívánságait.

Madarász József erre a következőleg válaszolt:

Tisztelt és kedves barátaim!

Polgártársaim és képviselőtársaim!

Azon összetartó kapocs, mely az összes ellenzéki pártokat most egyesítette, hogy engem érdemen felül üdvözöljön, következménye egész eddigi életem működésének, melyet mindig az alkotmány, a törvénytisztlet és korunk szabad eszméinek haladása iránt egy a multban, mint a jelenben kifejtettem és remélhetőleg a jövőben is kifejteni fogok. (Zajos éljenzés.)

Ezért, áttérve különösen az irántam tanúsított jókívánságokra, én magam is a végzet rendkívüli kedvezményének tekintem, hogy ötvenéves törvényhozói szereplésem befejezésében, épen az ötvenedik év haladó perczeinek végén úgy történt, hogy a képviselőház elnökségét otthagya minden elnök és engem, aki Magyarország ősi történelmének, függetlenségének vagyok hiva, szőlított abba a székbe, hogy ott hazánk történelmi függetensége és az alkotmánya érdekében szolgálatot teljesíthessek mindaddig, míg a Ház az elnökét megválasztja. (Eljenzés és fölkáltások: Soká lesz az!)

Csakis a törvénytisztlet, hazánk alkotmánya iránti rendíthetetlen érzelmeim adják meg nekem az erőt, hogy a kötelesség terheit elvállalhassam. Biztosítok benneteket, hogy a törvények tiszteltbentartásával, a házszabályoknak részrehajlatlan, egyenlően gyöngéd és egyenlően szigorú alkalmazásával fogom tisztelettel teljesíteni mindaddig, míg a cél el lesz érve: hogy a Ház a maga rendes elnökét megválasztja.

(Fölkáltások: Legális elnökét! Perczekig tartó éljenzés.)

Végelendül jól esett nekem, hogy megemlékeztek kerületemről. Ebben a kerületben 12 választás közül csak három volt egyhangu. Igen ne-

vezetés és nagy pénzvesztésegekkel kísértették meg eme kerület választóinak ellentállását is megtörni, de ez sohasem sikerült. Higyjétek el, engem is sokszor csodálatra ragadott ennek a kerületnek tántoríthatatlan állhatatossága. Csak ez tette nekem lehetővé, hogy kisebb vagyonu ember létemre egyáltalán elvállalhassam ennek a kerületnek mindig tiszta megbízó-levelét. (Perczekig tartó zajos éljenzés.)

De a Gondviselés engem más kegygyel is megáldott. Hiszen én már 1832-ben, tehát hatvanhat év előtt a még akkor a Karok és Rendekből álló országgyűlésen mint ugynevezett távollevő követ szívhattam magamba azt a szellemet, melyet már az anyalejtem és jó atyám hazafias, érzelmes szellemével magamba szívtam: hogy mindig hazámnak, magyar nemzetemnek, ennek alkotmányos szabadságának, biztosítására és a haladó kor szellemének értelmében tegyek szolgálatokat úgy, amint azt nemzetemnek természete, szelleme és jelleme megkívánja. Ennek éltem, másnak soha. (Perczekig tartó éljenzés.) Ennek remélek a jövőben is élhetni. (Hosszantartó zajos éljenzés.) És ezért bármilyen terhes kötelességeket is ró rám most, mikor hazám válságban van, én szívesen teljesítem e kötelességeket.

Pártatlanul akarom vezetni a tanácskozásokat és ezért most sem jobbra, sem balra nem nyilatkozhatom. (Zajos helyeslés.)

Hazám törvényei, a házszabályok szerint akarom ezeket teljesíteni a ti és remélhetőleg az egész képviselőház jóakaratu támogatásával, hogy el lehessen érni a célt: hazánk alkotmányát, szabadságát biztosítani, fejleszteni abban a szellemben, mint azt eddigi ősi intézkedéseink belénk oltották. Hazám boldogságáért, nemzetem dicsőségéért, a nép, a terhekkel agyonnyújtott nép terheinek leszállításáért akarok működni. Ehhez hű leszek, mint voltam eddig nemzetemhez. Ugy szeressetek ti. (Perczekig tartó lelkes éljenzés.)

A beszédét nagy éljenzéssel fogadták s a tisztelgés ezzel végződött.

(A kerületi képviselőknél.)

A főváros összes választó-kerületi tisztelgő országgyűlési képviselőknél.

Az első kerület küldöttségét Széll Ignác államtitkár vezette Falk Miksához. Széll Ignác rövid, lelkes beszédben tolmácsolta a kerület ragaszkodó szeretetét. Falk Miksa érintette röviden a politikai helyzet momentumait, kemény szavakkal mondott ítéletet az obstrukció felett, fejtegette a Tisza-lexet, s kijelentette, hogy a kormányhoz, míg ennek politikája a nemzeti szabadelvű irányban gyökerezik és az Ausztriához való viszonyunkat fenntartja, mindvégig ragaszkodni fog.

A második választó-kerület nevében Hoppel Sándor városbíró kívánt boldog újévet a kerület képviselőjének, Darányi Ignác földmívelésügyi miniszternek, nagy küldöttség élén. A miniszter nagyon szívesen fogadta a tisztelgő küldöttséget; megköszönte a választók bizalmát s beszédben nyilatkozott a jelen parlamenti helyzetről is. „Sajnáljuk, — ugymond, — hogy az előnyös helyzet gyümölcseit nem élvezhetjük az obstrukció miatt. Nagy baj, hogy mikor a magyarnak jól megy dolga, soha egyet nem ért. — Azért veri az Isten a magyart!”

A küldöttség tagjai a beszédért a minisztert lelkesen megéljenzették.

A Ferencváros választó polgársága délben egy óraker üdvözölte a kerület országgyűlési képviselőjét, Tolnay Lajost. A beszédet dr. Csiky Kálmán egyetemi tanár mondotta, a kerület választó polgárságának főképen amiatt való örömét és köszönetét tolmácsolva, hogy Tolnay Lajos nem csatlakozott a szabadelvű párt disszidenseihez s együtt küzdött a párt zömével azok ellen, akik a mai politikai állapotokat előidézték s akiket a helyzetért és a helyzet következményeiért az ország és a történelem előtt a felelősség terhel.

Tolnay Lajos meleg szavakkal mondott köszönetet a megemlékezésért. A politikai helyzetről szólva kifejtette, hogy az ellenzék tulkapasai folytán bekövetkezett állapotok milyen súlyos következményeket hoznak külső, belső politikai és gazdasági helyzetünkre; végül kijelentette, hogy míg a szabadelvű párt a valódi liberalizmus és a demokraczia alapján áll, addig a szabadelvűség zászlójának ezután is tántoríthatatlan hiva marad.

A Józsefváros szabadelvű pártja Berzeviczy Albártól tisztelgett. Császár Jenő mondotta az al-

kalmi beszédet. Berzeviczy Albert foglalkozott röviden a napirenden levő politikai kérdésekkel s meleg szavakban köszönte meg a kerület jókívánságait.

A politikai helyzet.

A politikai helyzet ma az új esztendővel a tettek mezején egy napi pihenőt tartott (már belefáradhatott volna a hosszú pihenésbe), a beszédek terén azonban hétmértöldes csizmakkal haladt előre. Az estét is a délelőtti beszédek dominálták. Délelőtt (ugy látszik) azért beszéltek, hogy a pártkörökben este legyen miről beszélni.

Holnap se lesz közvetlen politika. Legföljebb csak békéltetési kísérletek és egy nevezetes politikai párbaj. Holnap délelőtt báró Bánffy Dezső miniszterelnök pisztolypárbajt vív Horánszky Nándorral, aki ma (miután hiába keresett a segédekkel elégtételt harmadikban) ismét a miniszterelnökhöz küldötte segédeit, aki minden akadékoskodás nélkül elfogadta a kihívást. A segédek ma este pisztolypárbajban állapodtak meg.

A mai nap történetét a következő hírek mondják el:

(A szabadelvű pártkörből.)

A szabadelvű pártkörben ma természetesen csaknem kizáróan az újévi beszédekről s azok várható eredményéről folyt a diskurzus. A beszédek konziliáns hangja s a békére való készsége a legharciasabb elemekre is jó hatást gyakorolt és konstataáltak azt is, hogy Bánffy és Tisza István beszéde a békére való törekvésben gróf Apponyi beszédével is kongruál, amiből esetleg talán ki is fejlődhet valami. De azért azt nem lehet mondani, mintha a kibontakozás iránt túlságos optimisztikus nézeteket táplálna a párt. Roppant nagy az érdeklődés a Ház keddi ülése iránt s kivált azt várják kíváncsian, vajjon mit és mennyit valósít majd meg az ellenzék azokból a hírekből, melyek arra vonatkoznak, hogy az obstrukciók most már formaszert sem akarják megtartani a házszabályokat.

(A Bánffy-Horánszky-ügy.)

A miniszterelnöknek és a nemzeti párt elnökének affaireje feltámadt. Horánszky Nándor ma délután báró Uchritz Zsigmond és Belgár Ferencz utján provokálta Bánffyt, akinek segédei: báró Fejérváry Géza és Gajári Ödön.

A segédek ma este találkoztak és abban állapodtak meg, hogy Bánffy és Horánszky holnap délelőtt pisztolypárbajt vívnak a honvédelvességi kaszárnyában, hír szerint egyszerű golyóváltással.

(Jcsipovich üdvözlése.)

Jcsipovich Imre, a volt horvát miniszter a mai napon az új év alkalmából üdvözlő-sürgönyt küldött a szabadelvű pártkör vezetésének.

(Az ex-lex és a szavazati jog.)

Egy fontos közjogi kérdés merült ma föl az ex-lex állapottal kapcsolatban.

A kérdés ez:

Mi történik azok szavazati jogával, akik április 15-éig az ex-lex miatt adójukat nem fizetik meg? Kényes e kérdés mindenképen a kuruc ellenzéki polgároknak. Ha nem fizetnek adót, nem lesz szavazati joguk, ha pedig a voksukat meg akarják menteni és fizetnek adót, akkor a kurucságuk szenved sérelmet.

(A vidék hangulata.)

A mai nap folyamán is a vidékről több üdvözlés érkezett báró Bánffy Dezső miniszterelnökhöz. Így a következők:

Valkány, január 1.

A torontármegyei Valkány község szabadelvű pártja a mai napon tartott népes értekezletén a szabadelvű zászlót elhagyott, a pártból kilépett képviselők eljárása felett rosszalását fejezi ki. Az ellenzéki képviselőknek alkotmányunkat sértő magatartásán megbotránkozásának ad kifejezést és a kormányt, valamint a kötelességtudó tömör szabadelvű anyapártot örömmel üdvözlö; köszönetét fejezi ki eddig tanúsított magatartásukért és kéri, hogy mindent kövessenek el arra nézve, hogy alkotmányunk sértetlen maradjon.

A valkányi szabadelvű párt: Tenner Mór, elnök.

Bogsán, január 1.

A hogsáni választókerület szabadelvű pártja mai napon tartott nagygyűlésében hozott egyhangú határozatával örömtelt lelkesedéssel szavazott excellenziádnak és a vezetésére bízott magas kormányzat bizalmát és törhetetlen ragaszkodást szemben a kisebbség erőszakos és példátlan támadásával, melyeket a pártgyűlés feltétlenül elítél.

A hogsáni szabadelvű párt.

Alaó-Kubin, január 1.

Az alsó-kubini szabadelvű párt értekezletet tartott, melyen a nagyszámúban megjelent párttagok határozatilag egyhangulag kimondták, hogy az országgyűlési szabadelvű párt, valamint báró Bánffy Dezső miniszterelnök és a kormány többi tagjai iránt az alkotmány és a parlamentarizmus megmentése érdekében tanúsított hazafias kitartásukért hálával viseltetvén, teljes bizalmuknak és lelkes ragaszkodásuknak adnak kifejezést. A pártértekezlet Kubinyi Árpádnak, a kerület képviselőjének is bizalmát szavazott s megbízta az értekezlet elnökét, hogy a pártgyűlés határozatait a miniszterelnöknek és a kerület képviselőjének táviratilag hozza tudomására.

TÁVIRATOK.

Vilmos császár és Miklós czár.

Pétervár, január 1. A katonai orvosi iskola tegnapi diákokáján a hadügyminiszter a czár parancsára felelvasta Vilmos császárnak Miklós czárhoz intézett levelét. A levél így szól:

Mindenütt rokonszenvet kelt annak a fényes katonai orvosi iskolának százéves jubileuma, amely Oroszországnak annyi hírneves embert adott s amelynek fénye messze kiterjed az ország határain túl. Én is részt veszek benne országom tudósaival egyetemben és kérem Felsőgedet, fogadja e hosszú és fényes korszak befejezéséhez való szerencsekívánataimon kívül azt az őszinte kívánságomat is, hogy az akadémia a munka és siker új századában, amely az Ön uralkodása alatt kezdődik, dícsőregezen virágozzék. Nagyon örülök, hogy Felsőgedet újra biztosíthatom mély és változatlan tiszteletéről és barátságomról, amelylyel maradok jó bajtársam.*

A levél nagy lelkesedést keltett. A hadügyminiszter eltette a német császárt, amit a jelenlévők lelkesen visszahangoztattak. Azután a hadügyminiszter valamennyi itt képviselt ország szuverenitét és államfőit köszöntötte fel.

A háboru utóbjai.

Madrid, január 1. A kormány elhatározta, hogy a kubai és Filippini-szigeti spanyolok hazaszállítására 33,000,000-nyit hirtelt nyit.

Almodovar herceg külügyminiszter jegyzékét intézett a washingtoni kormányhoz, amelyben arra az Amerika részéről elfogadott kötelezettségre emlékezteti, hogy a Filippini-szigeteken elfogott spanyolokat szabadon bocsátják.

Madrid, január 1. A „Reforma” szerint a tábornokok összefüvetéseinek nem tulajdonítható semmiféle jelentőség.

A czár köszönete.

Konstantinápoly, január 1. A szultán ma kihallgatáson fogadta Szanovje orosz nagykövetet, aki a czár köszönetét tolmácsolta Miklós nagyherceg fogadásáért.

Tisztelgések Faurenál.

Páris, január 1. A mai újévi fogadáson az Elysée palotában a különféle hivatali küldötségek igen nagy számban jelentek meg. A diplomáciai testület fogadásánál Clasi apostoli nunczius köszönetet mondott Faure köztársasági elnöknek azért a tiszteletért és jóindulatért, melyet a diplomáciával való érintkezésében tanúsított. A nunczius az isten kegyelmét kérte Franciaországra, amelynek nagylelkűségét, termékenységét és zsenialitását az egész világ bámulja. Kifejezte továbbá a nunczius azt az óhaját, hogy fennmaradjon a béke, amely biztosítja a társadalom javát, a népek virulását és a civilizáció haladását.

Faure köztársasági elnök válaszában kifejezte rokonszenvét az idegen államok uralkodói és államfői iránt és kijelentette, hogy Franciaország mindig elsőnek tekinti a népek java szempontjából annyira becses békenek megszilárdítására irányuló törekvést és a lefolyt évben fáradozásainak zsenialitását és közreműködésének becséért kétség nem lehetett. Ezért nyugodtan és bizalommal dolgozik Franciaország a részére jutott feladaton, mert tudja, hogy érdekei és törekvései a jog, az egyetértés és a haladás eszméjének diadalával vannak összeforrvá.

Az elnök végül a helyőrség tisztjeinek küldötséget fogadta. Zurlinden tábornok, Páris katonai kormányzója kifejezte a hadsereg engedelmességét a törvény iránt és odaadását a haza földjének és becsületének megvédésére.

Sagasta egészsége.

Madrid, január 1. Sagasta miniszterelnök ma elhagyja az ágyát.

A francia-olasz barátság.

Róma, január 1. Az itteni francia telep fogadásánál Barère quirinali francia nagykövet beszédet mondott, amelyben hangsúlyozta, hogy a francia-olasz entente, amely a tíz óra óta megszokott gazdasági összeköttetést ismét helyreállította, kiváló jelentőségű esemény mind a két részre nézve, mert azaz a megbecsülhetetlen elönnnyel jár, hogy helyreállítja a kontaktust a két hatalmas nemzet érdekei között, amely két nemzetnek szükségük van egymásra saját üdvös fejlődésük szempontjából. Azok előtt, akik az erre vonatkozó tárgyalásokat vezették, az a közös eszme lebegett, hogy áthidalják a mély szakadást a határon, újra helyreállítsák a két országnak egymáshoz való viszonyában a korábbi szíves és őszinte barátságot és elenyésztesék a multnak fájdalmas és sivár fölértéseit.

Menelik és Olaszország.

Róma, január 1. A Stefani-ügynökség a következő kommuniké közli: A kormány az utóbbi napokban Olaszországba érkezett nyugtalanító hírek tekintetében távirati kérdést intézett az erythreai polgári biztoshoz. A biztos a következő távirati választ küldte:

Aszmara január 1. A nyugtalanító hírek mind alaptalanok. Menelik király még nem érkezett meg Boromusdába. Menelik király Olaszország királyához igen barátságos hangú iratot intézett, amelyben megígéri a határrendezést. Makonnen rászszal szíves viszonyban vagyunk. A helyzet változatlan, Aggodalomra nincsen semmi ok.

A bukaresti választások.

Bukarest, január 1. Minthogy a bukaresti első községi választótestület november 11-iki választásait a belügyminiszter megsemmisítette, noha azok kedvezők voltak a nemzeti szabadelvűekre, ma új választások voltak. A nemzeti szabadelvűjelöltek 2374 szavazatot kaptak, vagyis 583 szavazattal többet, mint az előbbi választásnál. Az ellenzék nagy állított jelölteket.

Kitüntetések.

Berlin, január 1. Vilmos császár Menzel Adolf festőművésznek a fekete sasrendet adományozta.

Konstantinápoly, január 1. A szultán Artim basának, a külügyminiszterium államtitkárának a gyémántos Medsidje-rend nagy szalagját adományozta. Artim basa tudvalevőleg ormány szultán.

London, január 1. Cromer lordot visconté rangra emelték. Butros-basa egyiptomi külügyminisztert kinevezték a szent Mihály- és szent György-rend lovagjává. Sir Philip Currie-t, a római brit nagykövetet peeri méltóságra emelték.

Kréta.

Kána, január 1. György herceg tegnap hat bégét fogadott külön kihallgatáson és megígérte nekik, hogy a muzulmán lakosságot a keresztényekkel egyenlő elbánásban fogja részesíteni.

A therino-campos-i keresztények tegnap a kaszárnyában György herceg jelenlétében ötszáz fegyvert tettek le.

Szfakiwuakisz, a végrehajtóbizottság volt elnöke, akit György visszahívott, ma Kánaába érkezik, hogy a nemzeti tanács vezetését átvégye.

A pestis.

Tananarivo, január 1. A pestis-járvány, amely eddig Tamatavára szorítkozik, még mindig tart. — November 25-ike óta 204-en betegedtek meg pestisben és a betegek közül 132 meghalt. A vizsgálat kiderítette, hogy egy Bombayból érkezett hajó hurrezolta be a pestist.

HIREK.

Lapunk mai száma 12 oldal.

— Ujév az udvarnál. A bécsi Hofburg „Sándor”-termeiben ma délután hat óra körül család ebéd volt, amelyen a királyi ház Bécsben időző valamennyi tagja részt vett. Azelőtt ujévkor rendszeren voltak ilyen családi ebédek, de néhány év óta elmaradtak.

— Gróf Hunyady László a ravatalon. Gróf Hunyady László, a tegnapi délután meghalt four kiterítve fekszik uri-utcai palotájában. Ravatalára a mai nap folyamán számtalan koszorút tettek le a család, rokonai és barátai nevében. A koporsó lábánál állandóan két apáca imádkozik. Ma délután a király meleghangú részvétirát küldött a gyászoló családnak. Milán király, aki az elhunyt személyes jobbarátja és rokona volt, szintén hosszabb táviratban fejezte ki részvételt az özvegynek és a gyászoló családnak. Ezenkívül részvétet fejezték ki: Vaszary Kolos hercegprímás, a Zichy-, Csáky-, Pálffy-, Széchenyi- és Fesztetich grófi családok, a báró Schell család, Lovor herceg orosz főkonzul, az összes püspökök, a legtöbb főispán, Lohkovitz Rudolf herceg hadtestparancsnok, Hohenlohe herceg német főkonzul, a vármegyék törvényhatóságai, az egyetemek és kaszinók, melyeknek az elhunyt tagja volt. A temetésre, amely holnap délután félhárom órakor lesz, igen sokan érkeznek a fővárosba.

— Uj kereskedelmi tanácsosok. A „Budapesti Közlöny” mai számának közlése szerint a király Wagner Ferenc Antal szegedi és Elfer Ede balassa-gyarmati törvényszéki kereskedelmi ülnököknek a kereskedelmi tanácsosi címet díjmentesen adományozta.

— Rendjeladományozások. A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király heiligenbrunni és banhoffi gróf Consolati Péternek, néhai Mária Antónia főhercegné tőseaneai özvegy nagyhercegné ő eszászari és királyi fensége kamara-főnökének, a Ferenc József-rend középkeresztjét a csillaggal, báró Lazarini Amáliának, ugyancsak a néhai özvegy nagyhercegné ő eszászari és királyi fensége udvarhölgyének az Erzsébet-rend II. osztályát adományozta.

— Egy király levele. A szerencsétlen véget ért bajor királyról, II. Lajosról ismeretes, hogy Wagner Richárdot mennyire imádták. Nem úgy bánt vele, mint egy király szokott a kedves emberével, hanem, mint a hétköznapi ember bántotta benne a geniet. Legjobb jellemző ezt II. Lajosnak következő, eddig kiadatlan levele (most a „Wage” közli először), amelyben így szólítja meg Wagner: „Mein Innigste liebster!” A levél különben így szól:

„Most értesültem épen Pfistermeir révén, hogy ön ismét teljesen egészséges. —

Oh, milyen örömszájjal fogadtam a hírt! Mennyire vágyódom azokra a nyugodt, ünnepélyes órákra, amelyekben ismét láthatom régen nélkülözött arcát annak, aki a legdrágább földön. Tehát Semper készíti a mi szentélyünk tervét? A dráma szereplőit már előkészítik, Brunhildát nem sokára megmentheti a rettenthetetlen hős. Oh, minden, minden készül már. Amit álmodtam, reméltem, amire vágytam, íme nem sokára valóra válik, a mennyország száll le számunkra a földre. Oh, te szent, imádlak.

Tristan, tehát remélhetőleg meglesz májusban!

Oh, boldog nap, amikor a remélt épület ott fog emelkedni előttünk, oh, boldog órák, amikor ott az ön művei festet fognak öltetni! „Győzni fogunk” mondja ön nekem utolsó, drága levelében. „Igen, győzni fogunk!” kiáltom én is boldogan. Nem élünk majd biába. Önnek köszönet és üdv! 1865. január 5.

Halálig hű

Lajos.

— Közfogó. Salgó (Spitzer) Mihály kedves reányát Reginát, ma jegyezte el Burg F. Nándor, a Láng és Lovass olajgyár tisztviselője.

— Másfélmillió — szegény gyermekeknek.

Hirsch báróné másfélmillió forinttal egészítette ki azt az alapítványt, amit boldogult férje a Galiciában iskolai célokra tett. Ebből az alapítványból ugyanis iskolákat kellett volna fenntartani, de a lakosság nyomora miatt élemezni és ruházni is kellett az iskolás-gyermekeket. Azonkívül a galíciai zsidóleányoknak, különösen a szegényebbeknek nincsen semmi alkalmuk, hogy valamit tanulhassanak. E kettős hiányon akar most segíteni Hirsch báróné újabb másfélmillió alapítványával. A kamatok felet az iskolás-gyermekek élemezésére és ruházására kívánja fordítani a báróné, másik feléből pedig ipariskolákat fognak építeni a leányok számára. Az első ilyen iskolát Kolomeában építik huszonkétezer forint budgetvel.

— Uj postahivatal. Az államvasutak szeged-nagyvárad-i vonalán fekvő esongrádvármegyeyi „Sámsón” állomása 1899. január hatodikán királyi postahivatal lép életbe. Az új hivatal levél-, pénz-, és csomagküldemények, ötszáz forintig terjedő postautalványok, utánvétek és postai megbízások felvételével, továbbításával és leadásával, továbbá a postatakarékpénztári teendőkkel van megbízva.

Törvényszéki előléptetések. A hivatalos lap mai számának közlése szerint a királyi Andrassy Sándor pozsonyi ítélőtáblai bírót az aranyosmaróthi törvényszék elnökévé, Muraközy Gyula nagykovácsi, valamint Oravetz Béla privigyei járásbírói albirót az ipolyvári és Molnár Géza zentai járásbírói albirót az újvidéki törvényszékhez bírákká; dr. Lefkovicz Adolf, a debreczeni ítélőtáblához berendellé bírósági jegyzőt a szegedi törvényszékhez, Suhayda Vilmos balassa-gyarmati törvényszéki jegyzőt a sátoralja-újhegyi, Kovalik János turóc-szent-mártoni járásbírói aljegyzőt az ungvári és dr. Masa János budapesti büntető törvényszéki aljegyzőt a makói járásbíróshoz albirákká kinevezte.

— Krivány. Az aradi árvapénztár sikasztójának letartóztatási híre, mint aradi tudósítónk jelenti, ott még ma is élénken foglalkoztatja az egész várost. Legtöbben kétkednek abban, hogy a Bécsben elfogott ember csakugyan Krivány János. Green Nándor városi alkormány ma reggel Bécsbe utazott, hogy a sikasztó pénztáros kihallgatásán jelen legyen és személyazonosságát hivatalosan is konstatalja.

— Megégett asszony. A hajdumegyeyi Vámos-Pécsen borzalmas eset történt csütörtökről péntekre forduló éjjel. Weisz József szatocs el akart utazni éjnek idején. Fialat felesége petróleumot töltött a lámpába. A petroleum szétömlött a ruháján ügytelenségből, vagy mert a keze reszkedett a hidegben. Izgatottságában erre megmozdította az asztalt, mire az égő gyertya is a ruhájára esett. Azonnal elborította a láng. A férje menteni akarta, de összegejtette két kezét. Az asszony erre kifutott az udvarra s örült sikongás-

sal futkosott fel s alá. A falu kutyái hangos ugatással futottak össze. Mire a szomszédok is föl-kászolódtak a meleg ágyból, a fiatal, szép asszony már ott égett a veremben, ahová kinjába hajt. Elégett együtt a veremmel.

— A Damjanich-utcai rablógyilkosság. A Damjanich-utcai rablógyilkosság áldozatát, Pollá-csek Samu fűszerkereskedőt még nem bonczolták föl. A gyilkost ma délelőtt fényképezték le a rendőrségen s holnap kísérik át az ügyészség börtö-nébe. A fiatal gyilkos az 5899. számot kapta.

— Pénzt, vagy meghalsz! Ezekkel a szavakkal rohanta meg két csavargó ma reggel öt óra tájban a Bakács-téren Weisz Dávidné öreg kofa-asszonyt, aki a vásárcsarnokba sietett. Az egyik már fojtogatni kezdte s a másik a zsebeiben kutatót, mikor az asszony sikoltozására a járőrök odafutottak. A két utonálló kerekelt oldott s a rendőrség se tudta még őket kézrekeríteni. A megtámadott kofa, aki a viola-utca 17. számú házában lakik, csak annyit tud felőlük mondani, hogy mind a kettő fiatal subancz volt.

— Háború a Konti-utczában. Pauninger Ede, Felig Róbert és Stosser Antal tűzér közlegények az éjjel a Konti-utca 6. szám alatt levő mulató-helyen minden áron verekedni akartak a vendégekkel. A tulajdonos megsokalta garázdálkodásukat és rendőröket hívott. A katonák azonban ezeknek is nekitámadtak s kivont oldalgyverükkel az 1291. és 453. számú rendőröket fejükön megsebeztek. Végre aztán az őrszámot bekísérte őket.

— Aurora. Az Aurora-kör elnökségét Bartók Lajos, alelnökségét Porzsolt Kálmán vállalta el. A kör legközelebbi estélye negyedikén, szerdán fél-nyolcz órakor lesz a Royal disztermében.

(†) A „Treuga Dei”, amit mostanában olyan sürien emlegettek a képviselők és hírlapok egyaránt, lehetővé tette a millenniumot, s annak legszebb maradvány emlékkét: a „Hódoló díszfelvonulás” körképét. E festmény különben is a „Treuga Dei” eszményképének tekinthető, mert rajta van együtt a legbékésebb harmóniában, sőt közös lelkesedésben, a korona és törvényhozás egyaránt, minden pártkülönbség nélkül. A festmény egyik ötletes látogatója az emlékbumba tényleg azt írta is be: „Sohol sem látható már a „Treuga Dei”, csak a „Hódoló díszfelvonulás” körkép palotájában.

Naplirend.

Naplir: Hétfő, január 2. — Római katólikus: Makár apostol. — Protestáns: Sz. köny. vt. Görög-orosz (december 21.) Julianna. — Zsidó: Tebeth 20. — Nap két: reggel 7. óra 33 perczkor, nyugszik: délután 4 óra 4 perczkor. — Hold két: este 9 óra 55 perczkor, nyugszik: reggel 9 óra 40 perczkor.

A kereskedelemügyi miniszter fogad délután 4-5-ig.

A pénzügyminiszter fogad délután 4 órától kezdve.

A horvát miniszter fogad délelőtt 8-10-ig.

A fővárosi magánépitési bizottságának ülése

d. u. 5 órakor az újvárosi háznál.

Az iparművészeti múzeum és az iparművészeti társulat állandó bazarja nyitva délelőtt 9-1-ig.

A „Hódoló díszfelvonulás”, Eisenhut Ferencz óriási körképe Városliget, Andrassy-ut végén, látható reggel 9-től este 12-5 óráig. Belépő díj 50 kr. Gyermekek jegy 30 krajczár.

Téli tárlat az új műcsarnokban, nyitva délelőtt 9-től délután 4 óráig. Belépti díj 50 krajczár.

A Nemzeti Szalon kiállítása (Ferencziek tere 9.) nyitva délelőtt 9 órától este 9 óráig. Belépti díj 20 krajczár.

Nemzeti múzeum természettajzi tára nyitva 9-1-ig. Többi tárai, köztük a néprajzi osztály is (csillag-utca 15. sz.) 50 krajczár belépődíj mellett tekinthetők meg.

Ujévi üdvözlések.

A politikai szónoklatok mellett a hivatalok és testületek ujévi üdvözlései töltik be a mai nap programját. E gratulációknak, hálá istennek, nincsen rejtett értelmük, a szónokok itt nem beszélnek a sorok között és nem vádolják egymást a haza és az alkotmány eladásával. Egyszerű és átlátszó üdvözlések ezek, amelyeknek banalitása ma kiváтеlesen jobban esik nekünk a legfinomabb politikai elmeéllal és államférfiúi bölcseséggel elmondott beszéddel.

Az üdvözléseket itt adjuk sorban:

(A főváros a királyhoz.)

A székes-főváros képviselőtársaságának ma kora délután tisztelegtek báró Bánffy Dezsőnél Márkus József főpolgármester, Halmos János polgármester, Matuska Alajos alpolgármester és több fővárosi

bizottsági tag, felkérve a miniszterelnököt, hogy az újv alkalmából juttassa a trón számolyához a székes-főváros közönségének hódoló szerencsekívánatait.

(A hercegrímásnál.)

Újv napja alkalmából Vaszary Kólos bíboros hercegrímás budavári palotájában az udvari papok tegnap tisztelegtek a bíboros hercegrímásnál. Az üdvözlő beszédet dr. Walter Gyula kanonok tartotta, melyet a hercegrímás meleg szavakban köszönt meg. Az udvari papok még tegnap visszatartak Esztergomba. Ma, újv napján üdvözlőket fejezték ki Perczel Dezső, Wlassics Gyula és Darányi Ignác miniszterek, Wekerle Sándor, a közigazgatási bíróság elnöke, az államtitkárok közül többen, a főváros polgármesterei, a központi papnevelő előjárósága testületileg, a kerületi pap-ág Kanonics Béla apát-főesperes vezetése mellett. A püspöki kar és a pannonialmi benczésrend táviratilag fejezte ki szerencsekívánatait.

(A bíróságok újvja.)

A királyi kurián és a táblán ünnepes üdvözlések nem voltak. A bírák és a tanácselnökök egy, az elnökségnél kitett ívre írták nevüket, melyet a táblán Sárkány József másodelnöknek és a kurián Szabó Miklós elnöknek és Czorda Bódog alelnöknek nyújtottak át. A királyi főügyészt, Hammersberg Jenőt elsősorban Katona Béla főügyész helyettes, majd Sélly Barnabás ügyész, továbbá az írnokok és a többi tisztviselők üdvözölték. Hammersberg szívélyesen fogadta őket. Délután érkeztek meg Gergus Gusztáv főügyész helyettes a budapesti ügyészségtől és Vizlendvay Imre királyi ügyész a pestvidéki törvényszéktől.

Családias jellegű volt a budapesti királyi ügyészség tagjainak tisztelegése Gergus Gusztávnál, az ügyészség vezetőjénél. Az ügyészi kar azután testületileg üdvözölte a törvényszéki elnököt.

A pestvidéki törvényszéknél a bírói kar testületileg üdvözölte Seyfried József elnököt. Rónay Kamill táblai bíró vezetése alatt. Mindjárt azután Rónay Kamillnál tisztelegtek a bírák Verehelyi Ignác táblai bíró vezetése mellett.

A pestvidéki ügyészségnél az alügyészek egyenkint keresték föl Vizlendvay Imre királyi ügyészt. Tíz-negy órakor az ügyészi kar Vizlendvay

ügyész vezetése alatt testületileg a főügyészséghoz ment, hogy Hammersberg Jenő királyi főügyészt üdvözölje.

A budapesti királyi törvényszéknél Horváth Ferenc elnököt a bírói kar üdvözölte ma délelőtt. Beszédet itt nem tartottak, valamint a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél sem, ahol Nagy Ödön elnöknek fejezték ki szerencsekívánataikat a bírák. Nem volt csoportos tisztelegés a járásbírósnál, amennyiben a járásbírósnak tagjai egy íven gratuláltak Gajzágó Manóknak, a járásbírósnak vezetőjének.

(Újv a színházaknál.)

A Népszínház személyzete ma délelőtt testületileg üdvözölte a színpadon az újv alkalmából Perzsoit Kálmán igazgatót. Szirmai Imre beszél a személyzet nevében.

A Vigszínház tagjai Ditrői Mór igazgató vezetése alatt gyűltek össze ma délelőtt a színpadon, ahol Gál Gyula üdvözölte Faludi Gábort és Szécsi Ferencet, a színház bérlelt és vezetőit.

A Magyar Színház igazgatójánál Beöthy Lászlónál is volt ma tisztelegés. A személyzet nevében Szilágyi Vilmos üdvözölte az igazgatót.

(A rendőrségen.)

A fővárosi államrendőrség tisztikara testületileg tisztelegte Rudnay Béla főkapitányt. A tisztelgők nevében Pekáry József kir. tanácsos főkapitányi helyettes tartotta az üdvözlő beszédet, mire a főkapitány köszönetét fejezte ki az ovációért.

(A vármegyén.)

A vármegyei tisztikar délelőtt tisztelegte Beniczky Ferenc főispánnaal, Beniczky Lajos alispán vezetése alatt. Az alispánhoz Fazekas Gusztáv főjegyző vezette a megyei tisztviselőket, akik végül Dalnady Győző árraszéki elnököt is üdvözölték.

(Az öreg honvédek üdvözlése.)

Az 1848-49-iki honvédek központi választmánya nevében tiztagu küldöttség tisztelegte báró Bánffy Dezső miniszterelnöknael. Balogh Sándor meleg szavakkal üdvözölte a miniszterelnököt, az öreg honvédek jó kívánságait tolmácsolva. Majd azon reményének adott kifejezést beszéde során, hogy a miniszterelnök jó indulattal viseltetik a jövőben is irántuk, akik vérökkel védelmezték egy-

koron a magyar alkotmányt. A miniszterelnök azt kívánja valazzában az öreg honvédeknek, hogy hosszú ideig gyönyörködjenek annak az alkotmánynak állásában, melyért vérüket ontották.

Az öreg honvédek menházi bizottságának tagjai irában üdvözölték báró Fejérvary Géza honvédelemügyi minisztert. Megköszönték a miniszternek irántuk tanusított jóindulatát, melyet nemrégiben is éreztetett velök, mikor a honvédelemház nagyobbabban kibővítését határozta el.

(Egyéb üdvözlések.)

Haraszti Jellinek Henriknél, a közuti vas-pálya vezérigazgatójánál, mint a budapesti kerületi btelegítő pénztár elnöknael, a pénztár igazgató-ságából, orvosai és tisztviselői karából alakult százas bizottság tisztelegte. A küldöttség szónoka, Tanay József másod-alelnök meleg szavakban méltatta az elnök érdemeit, ki emelkedett hangon mondott köszönetet az ovációért.

A belvárosi polgári körnek szöszötven tagból álló küldöttsége tisztelegte Láng Lujosnael, a kör elnöknael. Szónokek Heinrich Alajos üdvözlő Láng meleg szavakkal köszönte meg.

A Magyar Kereskedelmi Muzcum tisztviselői Ráth Károly igazgatónael és dr. Kovács Gyula aligazgatónael fejezték ki szerencsekívánataikat. Raszködásukat a Muzcum vezetői iránt Sasvári Ámin tolmácsolta.

Szerbovszky Szaniszló tüzöltő főparancsnoknael a székes-főváros tüzöltősága tisztelegte testületileg. Majd a főparancsnok vezetése alatt Márkus József főpolgármestert üdvözölték.

A negyedik kerületi társaskör (a „sasok“) Klöh Istvánt és Polányi Gézát kereste fel testületileg.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti városi villamos vasut. A társaság vonalaín 1898. év december havában összesen 115.985 forint 89 krajczár volt a bevétel. Az 1897. év ugyanezen hónapjában 118.634 forint 7 krajczárt tett ki a bevétel. Az 1898. évben az összes bevétel 1,424,453 forint 49 krajczárra rugott az 1897-ben elért 1,494,289 forint 59 krajczár bevétellel szemben.

Első Leánykiházasítási Egylet mint szövetkezet. Mult évi december hóban 1250 jutalék rész irattatott be és nászjutalékok fejében 12529 forint 60 krajczár fizettetett ki. Az 1898. év január 1-től december 31-ig beírt összes jutalék rész száma 10208 és a kifizetett nász-jutalaékok összege 210.774 forint 72 krajczár.

Feladó szerkesztő: Kálnoki Izidor.

Még sohasem létezett,

hogy egy koronával **200.000** korona nyerhető, hogy egy sorsjegy minden utánfizetés nélkül, **6 huzáson** játszik, és mégis így van ez az **ujságíró-sorsjegyeknél**, melyeknek 1-ső huzása már **3 nap múlva lesz.**

Megrendeléseket, az összeg beküldése ellenében, pontosan eszközöl:

a Budapesti Ujságírók Egyesületének sorsjáték-kezelősége IV., Kossuth Lajos-utca 1. sz.

Schlesinger J. és Társa

A m. kir. szab. osztálysorsjáték főelárusítója

Budapest, V., Ferencz József-tér 8. sz.

Ifj. Schön Ármin

a m. kir. szab. osztálysorsjáték főelárusítója

Budapest, VII., Erzsébet-körút 48. sz.

SZÍNHÁZAK.

Budapest, 1899. hétfő, január 2-án.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Évi belet 1. Évi belet 1.

Stuart Mária.

Többször szomorújáték. Folytatásban. Lta Schiller. Fordította E. Kovács Gyula és Székely István.

Személyek:

Erzsébet Helvay L. Stuart Mária Jászai M. Dudley Robert Szabó György Cecé Vilmos Kert gróf Davison Vilmos Pálfy György Pálfy Anna Mordimer Mészáros Anasztáz Bruggen Emory Mező János Kenedi Kert Váradányi Bougnyue Jankó A testvér apród A testvérség testje Kézlete 7 órákor.

MAGY. KIR. OPERAHÁZ

Zárva.

-VIGSZÍNHÁZ.

860. szám. 860. szám Ermete Zaccari utolsó vendégjátékával.

Othello.

Kézlete 7 órákor.

KISFALUDY SZÍNHÁZ.

Az ember tragédiája.

Dráma 5 felvonásban.

VÁRSZÍNHÁZ.

Zárva.

NÉPSZÍNHÁZ.

Diákkisasszonyok.

Operette 2 felvonásban. 4 képben. Irta: Gárdonyi és Csáky. Fordította Miksa Emil. Zeneje szerzője: Louis Varney.

Személyek:

Füzesi Margit M. Csáky Blaha S. Pálfy Anna Mészáros Anasztáz Bruggen Emory Mező János Kenedi Kert Váradányi Bougnyue Jankó A testvér apród A testvérség testje Kézlete 7 órákor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

A bolond.

Füzesi legenda 3 felvonásban. egy nyit változattal. Mahonyay Dezso mesejéből Irta: Rakosy J. Zeneje szerzője: Szabados E.

Személyek:

Déli István Csécsényi Zoltán Pálfy Anna Mészáros Anasztáz Bruggen Emory Mező János Kenedi Kert Váradányi Bougnyue Jankó A testvér apród A testvérség testje Kézlete 7 órákor.

Belégzési kurák

orr-, gége-, torok- és mellbetegségeknél, gliokhenburgi minta szerint berendezett

belégzési intézet József-körút 10.

Dr. Ziffer gliokhenburgi fűdőbortó szakember vezetésével. Felvétel 10-12 és 3-4 óráig. A felvétel beteg a kurát a nap bármely szakában használhatja.

Bel- és kátföldi

híres gyártmányú zongorák, pianinók és harmóniumok

legdusább választékban a Zenepalotában

STERNBERG ARMIN és TESTVÉRE

cs. és kir. udvari szállítók.

Zongora-termék

Kossuth Lajos-utca 22. szám a. (Károly-körút sarkán). Zenepalota.

Nagy kölcsönző intézet.

Zongorahangolási és karbantartási évi bérletek a fővárosban. Egyszeri hangolás 2 frt. Javítások pontosan teljesítenek.

Nagy boltihelyiség a József-körút legéiényebb helyén azonnal kiadó.

Czím a kiadóhivatalban.

Színházi műsorok.

	Nemzeti Színház	M. kir. Operaház	Vigszínház	Népszínház	Magyar Színház	Vár Színház
Kedd	Őszi napsugár Kornélia	Faust	Családi örökök	Bibliás asszony	A bolond	—
Szerda	Könyvtelen házasság Kornélia	—	A tekenősbéka	Diákkisasszonyok	B. A. L. E. K.	—
Csütörtök	A vasgyáros	Roland mester	Családi örökök	Bibliás asszony	A bolond	—
Péntek d. u.	Fekete vér	—	A végrehajtó	Télen	A garasos kisasszony	—
Est	A vizkereszt	A hugonották	A tekenősbéka	Az unatkozó király	A gésák	—
Szombat	A nagymama	A févedt nő A nappal és az éjjel	A galamb	Az édes	B. A. L. E. K.	—
Vasárnap d. u.	A makranczos hölgy	—	Szöke Katalin	Lumpáczius	Aranylakodalom	—
Este	Fött, amely tisztit	Roland mester	A galamb	Az ördög mátkája	A bolond	—

Jlusztrált levelező-lapok

bármilyen egy vagy több fénykép után
100 drb. 3 frttól }
1000 drb. 10 frttól } Teljebb.

Uj felvételért külön 1-2 frt számíttatik.
Alkalmas karácsonyi ajándéknak, vagy újévi üdvözlőnek.

KURZWEIL FRIGYES

fényképező

V. ker., Dorottya-utca 11. sz.

Kávémagazin Budapesten.

KÁVÉ ÉS TEA

elvámolva és hőmentve teljesen kötségmentesen házhoz szállítva, Budapestről vagy Fiuméből.

- 4 1/2 kiló Kuba kávé 6 frt. 50 kr.
- 4 1/2 kiló Mocca kávé 6 frt. 50 kr.
- 4 1/2 kiló Java kávé 6 frt. 50 kr.
- 4 1/2 kiló Gyöngy kávé 6 frt. 80 kr.
- 4 1/2 kiló Portoriceo kávé 5 frt. 80 kr.
- 1 1/2 kiló Császár kev. tea 1 frt. 55 kr.
- 1 1/2 kiló Törmeléktea — frt. 95 kr.

egy-egy fajtát külön vagy vegyesen is küld

Belák István

Budapesten, VII., Rottenbiller-u 4.

Telefon 61-75.

Átmeneti-raktár FIUME.

„Rejtelmes Világ“

a modern spirítizmus eme kiváló organuma gazdát cserélt. Ujévi száma, mely két íren számos borítékban szenvezios talalmával magasan kiemelkedik hasonló területek közül, már Müller A. budapesti könyvkereskedő kiadásában jelent meg. Az új kiadó sem fáradságot, sem költséget nem kimél, hogy a lap, mely ezental ism. hetenkint fog megjelenni, már külső csínja révén is imponáljon.

A szellemi vezetés künö kezében van s a lap hasábjain a spirítista-gárda legkiválóbb s legtekintélyesebb írói foglalkoztatják.

Előfizetési árak:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1.50 kr.

Mutatóvényszám ingyen kapható.

„Rejtelmes Világ“

kiadóhivatalában

Budapest, VIII. ker., Üllői-ut 12. sz.

AVIS.

Jól és olcsón csak az vásárol, ki a vételnél nem az árat, hanem a gép minőségét tekinti.

A világhírű

Wheeler-Wilson- és Singer-gépet

csinos kiállításával és díszes butoraival ajánlom. Azonkívül nagy raktár olcsó családi Singer-varrógépekben, 27 forinttól 120 forintig, teljesen zajtalan járással. — Kaphatók:

Herbster Károlynál

Budapest, Károly-körút 9. szám.

COGNAC Tricoche & Co.

Alapított 1820-ban. Franciaország legelőkelőbb körében használt gyártmányát ajánlja eredeti palackokban

Kintzly Gyula

fűszer- és csemege üzlete
Füredő-utca 4. Füredő-utca 4.
Telefon szám 76.

A nagy krach!

New-York és London az európai szárazföldet sem hagyták kíméletlenül és így egy nagy ezüstáru-gyár kényszerítve jön egész készletét a munkaerőnek nagyon kesély megterhelése ellenében eladni. En nagyok lehetnek-e ezen megbízás keresztségűteleire. Ennek fogva mindenkinek megkellőlnie a következő tárgyakat csupán 2-3.00 megterhelése ellenében, és pedig:

- 6 db legfontosabb asztali kész. váltótt angol pengével,
- 6 db amerikai szabad. ezüst villát egy darabban,
- 6 db amerikai szabadalmazott ezüst-évkönyvet,
- 12 db amerikai szabadalmazott ezüst-kévéskanulát,
- 1 db amerikai szabadalmazott ezüst-levesesörőt,
- 1 db amerikai szabadalmazott ezüst-törölközőt,
- 2 db amerikai szabadalmazott ezüst tojás kehelyt,
- 6 db angol Victoria-álsóítványt,
- 2 db legfontosabb keltő asztali gyertyatartót,
- 1 tea-zsúr,
- 1 db lepín 2 máh ezükhintót.

44 db összesen csak frt 6.60.
A fenti összesen 44 tárgy ezeltől 40 forintba került és most ezek frt 6.60 minimális áron kaphatók. — Az amerikai szabadalmazott ezüst teljesen fehértéz; mely az ezüst-szint 25 évig megtartja, amiért jótállás állalattik. A legjobb bizonyíték, hogy ezen hirdetés nem szédélgesen

lapot, mely szíriul ezennel nyilvánosan közlézen magának mindenkinek, akinek az áru meg nem felel, az összeset minden akadály nélkül visszatéríteni: és senki sem mialassa el ezen kedvező alkalmat, hogy ezen útszernitúrát megnézze, mely

ujévi,

menyegző és alkalmi

ajándéknak minden jobb háztartás részére kiválóan alkalmas. Kapható csupán:

A. HIRSCHBERG'S

Hauptagentar d. verelüchten amer. Patent-Silberwarenfabrikon.

Wien, II., Rembrandtstrasse 19/0 Telefon Nr. 7114.
Székhelye a vidékre utárvutól vagy az útszer előzős be küldésével. Tízeltő por hozzá 10 krajczár.
Csak a mellékelt végleggyel valódi (egyszerű) ércz.)
Kivonat az ellámerő iratokból.
Küldeményt megkapim s meg vizsgok elzardve: kerek meg egy küldeményt 8 frt 60 krajczár.
Közvetár.
Bárd Bányfő.
A küldeményt megkapim s azzal meg vagyok elégedve.
Laid, 1898. szept. 1.
O. Chotek-Gudenus gróf